

**T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

**KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ ÜLKELERİNDE ENFLASYON
VE İŞSİZLİK ORANI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nurtaç HACİFAZLIOĞLU

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÇAYIR**

Artvin-2024

TEZ BEYANNAMESİ

Artvin oruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-ğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Karadeniz Ekonomik İşbirliği rgt lkelerinde Enflasyon Ve İşsizlik Oranı Arasındaki İlişkinin Analizi” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı taahhüt ederim. Aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi de beyan ederim. Tezimin kğıt ve elektronik kopyalarının Artvin oruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-ğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Artvin oruh niversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin 6 ay süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

..../.../2024

İmza

Nurtaç HACİFAZLIOğLU

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÇAYIR danışmanlığında, **Nurtaç HACİFAZLIOĞLU** tarafından hazırlanan bu çalışma .../.../2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından **İktisat** Anabilim Dalı'nda **oybirliği** ile Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÇAYIR **İmza :**

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Uğur SİVRİ **İmza :**

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Yusuf MURATOĞLU **İmza :**

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

.... /.... /.....

Prof.Dr. Mustafa Çağatay KORKMAZ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

TEZ BEYANNAMESİ.....	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
İÇİNDEKİLER	III
TABLO LİSTESİ	VI
KISALTMALAR	VII
ÖZET.....	VIII
SUMMARY	IX
ÖNSÖZ.....	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON

1.1. ENFLASYONUN TANIMLANMASI	3
1.2. ENFLASYON TÜRLERİ.....	3
1.2.1. Ilımlı Enflasyon	3
1.2.2. Aşırı Enflasyon	3
1.2.3. Hiper Enflasyon	4
1.2.4. Talep Enflasyonu	4
1.2.5. Maliyet Enflasyonu.....	4
1.2.6. Fiyat Enflasyonu	4
1.2.7. İthal Enflasyon.....	4
1.3. ENFLASYONUN NEDENLERİ	5
1.4. ENFLASYONUN ETKİLERİ	5
1.4.1. Gelir Dağılımı	6
1.4.2. Tasarruf ve Yatırım Kararları	6
1.4.3. Ödemeler Bilançosu ve Kaynak Dağılımı	6
1.4.4. Mali Gelir Kaynakları.....	6
1.5. TÜRKİYE'DE ENFLASYON	7
1.5.1. Türkiye'de Enflasyon Geçmişi	7
1.5.2. Enflasyon Hedeflemesi	9
1.5.2.1. Örtük Enflasyon Hedeflemesi (2002-2005).....	10
1.5.2.2. Açık Enflasyon Hedeflemesi (2006-2017)	10

İKİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİK

2.1.	İŞSİZLİĞİN TANIMI	12
2.2.	İŞSİZLİK TEORİLERİ	12
2.2.1.	Neo-Klasik Teoriler	12
2.2.2.	Keynesyen Teoriler	13
2.2.3.	Yeni İşsizlik Teorileri	13
2.3.	İŞSİZLİK TÜRLERİ.....	14
2.3.1.	İradi (Gönüllü) İşsizlik.....	14
2.3.2.	Gayri İradi İşsizlik	14
2.3.3.	Konjonktürel (Dönemsel) İşgücü Piyasası Boşluğu	14
2.3.4.	Friksiyonel (Geçici) İşsizlik.....	14
2.3.5.	Teknolojik İşsizlik	15
2.3.6.	Yapısal İşsizlik.....	15
2.3.7.	Mevsimlik İşsizlik.....	15
2.3.8.	Gizli İşsizlik.....	16
2.3.9.	Doğal İşsizlik	16
2.3.10.	Kronik İşsizlik.....	16
2.4.	İŞSİZLİĞİN ÖLÇÜLMESİ	16
2.5.	DÜNYADA İŞSİZLİK.....	17
2.6.	TÜRKİYE'DE İŞSİZLİĞİN GENEL YAPISI	18
2.7.	TÜRKİYE'DE İŞSİZLİĞE NEDEN OLAN TEMEL FAKTÖRLER .	18
2.8.	İŞSİZLİĞİ AZALTMAYA YÖNELİK STRATEJİLER	19
2.9.	İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE MİKRO POLİTİKALAR.....	19
2.9.1.	Aktif İstihdam Politikaları	19
2.9.2.	İşsizlik Destek Programları.....	20
2.10.	İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE MAKRO POLİTİKALAR	21
2.10.1.	Maliye Politikası	21
2.10.2.	Para Politikası	21
2.10.3.	Gelirler Politikası.....	21
2.11.	İŞSİZLİĞİN MALİYETİ.....	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENFLASYON VE İŞSİZLİK ÖDÜNLEŞMESİ

3.1.	PHİLLİPS EĞRİSİNDEN ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	22
3.2.	PHİLLİPS EĞRİSİNE TEORİK YAKLAŞIMLAR.....	22
3.2.1.	Phillips'in İlk Çalışması.....	23
3.2.2.	Phillips Eğrisi ve Lipsey'in Yorumu	23
3.2.3.	Phillips Eğrisine Solow ve Samuelson'un Katkıları.....	23
3.2.4.	Beklenti Temelli Phillips Eğrisi.....	24
3.3.	ENFLASYON BEKLENTİLERİNİ ETKİLEMİYEN İŞSİZLİK ORANI KAVRAMI (NAIRU).....	25
3.4.	HİSTERİ HİPOTEZİ	26

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METODOLOJİ

4.1.	LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	28
------	-----------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

5.1.	EKONOMETRİK YÖNTEM, ARAŞTIRMANIN AMACI VE DENEYSEL SONUÇLAR.....	32
5.1.1.	Veri Seti ve Yöntem	33
5.1.2.	Yatay Kesit Bağımlılığı Testleri	35
5.1.3.	Pesaran – CIPS Birim Kök Testleri (Durağanlık Testleri)	36
5.1.4.	ARDL Sınır Testi Sonuçları	37
5.1.5.	Kısa ve Uzun Vadeli Dönem Tahminleri	38
	SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	42
	KAYNAKLAR	45
	EKLER.....	51
	ÖZGEÇMİŞ.....	54

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: Türkiye Örneklem Gruplarında Phillips Eğrisi Hakkında Yapılan Çalışmalar.....	28
Tablo 2: Yabancı Ülke Örneklem Gruplarında Phillips Eğrisi Hakkında Yapılan Çalışmalar.....	30
Tablo 3: İstatistiksel Araştırmada Kullanılan Bilgiler.....	32
Tablo 4: Tanımlayıcı İstatistikler.....	34
Tablo 5: Yatay Kesit Bağımlılığı Test İstatistik Değeri.....	36
Tablo 6: Durağanlık Test Sonuçları.....	37
Tablo 7: ARDL Sınır Testi Denklemi.....	37
Tablo 8: Kısa ve Uzun Dönem Denklemi	38

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AIC	: Akaike Bilgi Kriteri
FPE	: Son Öngörü Hatası
HQ	: Hannan- Quinn
IMF	: Uluslararası Para Fonu
KEİ	: Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
NAIRU	: Enflasyonu Hızlandırmayan İşsizlik Oranı
OPEC	: Petrol İhraç Eden Ülkeler Birliği
SC	: Schwarz Bilgi Kriteri
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WB	: Dünya Bankası

ÖZET

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ ÜLKELERİNDE ENFLASYON VE İŞSİZLİK ORANI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ

Enflasyon ile işsizlik oranları arasındaki ilişki, ekonomik göstergeler arasında kritik bir yer tutmaktadır. Her iki faktörün pozitif veya negatif yönde değişmesi, ülke ekonomisine direkt veya dolaylı olarak tesir edebilir. Enflasyonun ekonomide istikrarlı büyümeyi engellemesi, üretim giderlerinin artmasına ve gelir dağılımını olumsuz etkilemesine neden olmasıyla birlikte; işsizlik de üretim düzeyinin azalmasına yol açarak ekonomide istenmeyen iki önemli makroekonomik sorundur. Teoride enflasyon ile işsizlik arasındaki ilişkiyi açıklamak için Philips eğrisi analizi kullanılır. Analizi temeli; Philips'in 1958'deki çalışması, parasal ücretler ve fiyat artışları arasındaki negatif bir ilişki olduğunu belirtmesidir. Daha sonra, enflasyon oranı kullanılarak yapılan analiz, Samuelson ve Solow tarafından 1960 yılında geliştirilmiştir. Bu araştırmanın amacı, 2005:01-2022:04 döneminde Türkiye ile Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü'ne üye olan ülkeler arasında enflasyon ve işsizlik ilişkisini incelemek ve hipotezin geçerliliğini test etmektir. Çalışmada, ilgili döneme ait her ay enflasyon oranında yaşanan değişmelerin işsizlik oranı üzerindeki etkisini, Türkiye İstatistik Kurumu ve Dünya Bankası'ndan sağlanan bilgilerle incelenmiştir.

Temel Terimler: Enflasyon, İşsizlik, Doğal İşsizlik Oranı, Phillips Eğrisi, Makroekonomik Göstergeler

SUMMARY

ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN INFLATION AND UNEMPLOYMENT RATE IN THE BLACK SEA ECONOMIC COOPERATION ORGANISATION COUNTRIES

The relationship between inflation and unemployment rates has a critical place among economic indicators. Positive or negative changes in both factors may directly or indirectly affect the national economy. Inflation prevents stable growth in the economy, causes an increase in production costs and adversely affects income distribution, while unemployment leads to a decrease in the level of production and is two important macroeconomic problems that are undesirable in the economy. In theory, Philips curve analysis is used to explain the relationship between inflation and unemployment. The basis of the analysis is the work of Philips in 1958, which indicated that there is a negative relationship between monetary wages and price increases. Later, the analysis using the inflation rate was developed by Samuelson and Solow in 1960. The aim of this study is to examine the relationship between inflation and unemployment between Turkey and the member countries of the Organisation of the Black Sea Economic Cooperation and to test the validity of the hypothesis in the period 2005:01-2022:04. In the study, the effect of the changes in the inflation rate on the unemployment rate in each month of the relevant period is analysed with the information provided by the Turkish Statistical Institute and the World Bank.

Key Terms: Inflation, Unemployment, Natural Rate of Unemployment, Phillips Curve, Macroeconomic Indicators

ÖNSÖZ

" Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Ülkelerinde Enflasyon Ve İşsizlik Oranı Arasındaki İlişkinin Analizi " başlıklı bu çalışma; Artvin Çoruh Üniversitesi Yüksek Lisans Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Yüksek lisans tezimin oluşturulmasında, değerli akademisyenlerin ve dostlarımın sağladığı destek ve katkı büyük önem taşıdı. Bu çalışmada beni her zaman destekleyen, araştırmamdaki her aşamada bana yardımcı olan çok kıymetli hocam, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÇAYIR 'a, yüksek lisans sürecimde ilham verici sözleriyle destek olan ve akademik yolda ilerlemem için cesaret veren Prof.Dr. Uğur SİVRİ'ye, bana verdiği sonsuz destek için değerli arkadaşım Aslı'ya, tezimi hazırladığım süre boyunca desteklerini hep hissettiğim sevgili eşim Harun'a ve çocuklarım Azur Alp ve Uzay 'a sonsuz teşekkür ederim.

Nurtaç HACİFAZLIOĞLU

ARTVİN 2024

GİRİŞ

Gelişmiş ve gelişmekte olan coğrafyalarda temel ekonomik sorunların başında fiyat artışları ve istihdam edilmek isteyen fakat çeşitli sebeplerden dolayı iş bulamayan kişilerin durumunu gösteren işsizlik sorunu gelmektedir. Her ülke farklı iktisat politikaları uygulayarak bu iki sorundan kurtulmaya çalışmaktadır. Özellikle fiyat istikrarını sağlamak için enflasyonun hedeflenen oranda tutulması, işsizliğin azaltılması ve istihdamın artırılması hükümetlerin en başta gelen amaçları arasında yerini almaktadır. İktisadi sistemde hızlı fiyat artışları ile işsizliğin birlikte bulunması arzu edilmeyen bir durumdur. Düşük enflasyon ve düşük işsizlik hedeflenir, ancak genellikle bu iki hedef birbirini zorlayabilir. Yüksek enflasyon genellikle düşük işsizlikle ilişkilendirilirken, düşük enflasyon ise genellikle yüksek işsizlikle sonuçlanabilir. Bu iki ekonomik durum arasındaki ilişki, Phillips eğrisi kullanılarak incelenmektedir. Tarihsel süreç içerisinde Phillips eğrisi çeşitli evrelerden geçmiş bulunmaktadır. İlk evre, fiyat artışları ile işsizlik hali arasındaki karşıt yönlü ilişkiyi açıklayan temel Phillips eğrisidir. İkincisi M.friedman ve Phillips tarafından gerçekleştirilerek doğal işsizlik oranının da analize dâhil edildiği aşamadır. Üçüncüsü Potansiyel istihdam eksikliği seviyesi ile fiyat artışları arasında açık bağlantının bulunmadığını gösteren safhadır. (Akiş, 2020)

Ekonominin önemli göstergelerinin başında işsizlik oranı gelmektedir. İş gücü sektörlerindeki stratejilerin belirlenmesinde kilit bir rol oynayan bu oran, genel ekonominin değerlendirilmesinde ve iş gücü piyasası politikalarının etkinliğinin ölçülmesinde büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca, fiyat düzeyindeki sürekli artış da önemli bir ekonomik göstergedir.

Enflasyon, belirli bir mal grubunun sürekli fiyat artışını veya bütün ürünler fiyatlarında tek seferlik bir yükselişi ifade etmeyebilir. (Altay, Tuğcu, & Topçu, 2011) İşsizlik ile fiyat değişiklikleri arasındaki bu ilişki geçmişten bugüne tartışılmaya devam etmektedir.

Belarus'un Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) üyesi olmamakla birlikte gözlemci ülke olarak analize dâhil edilmesinin nedenleri: Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra Rusya ve Belarus arasındaki ilişkiler güçlü bir şekilde devam etmiştir. 1999 yılında imzalanan "Birlik Devleti" anlaşması, bu yakınlığı kurumsal bir çerçeveye kavuşturmuştur. Belarus, enerji ihtiyacının büyük bir kısmını Rusya'dan sağlamaktadır. Toplam ihracatının

yaklaşık %30'luk kısmını bu ülkeye yapmakta ve toplam ithalatının da %50'lik kısmını Rusya'dan sağlamaktadır. (https://turkey.mfa.gov.by/tr/ticaret_ve_ekonomi_servisi/belarus_ekonomisi/dis_ticaret/)

Ayrıca, iki ülke arasında düzenlenen ortak askeri tatbikatlar ve yapılan askeri anlaşmalar, askeri stratejilerini uyumlu hale getirmiştir. Eğitim ve kültürel değişim programları da iki ülke arasındaki bağları güçlendirmiştir. Sonuç olarak, Belarus ve Rusya arasındaki ilişki karşılıklı bağımlılığa dayanmaktadır ve bu durum, Belarus'un KEİ içinde gözlemci olarak yer almasına neden olmaktadır.

İşsizlik ve enflasyon arasındaki ilişki uzun yıllardır tartışılmaktadır. Günümüzde yapılan çalışmalarda dahi, birçok farklı sonuçlara rastlanmaktadır. KEİ ülkeleri (Türkiye, Yunanistan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Arnavutluk ve Kuzey Makedonya) ve Belarus için 2005-2022 yılları arasında işsizlik ve enflasyon ilişkisi PMG_ARDL testi ile test edilmiştir. Bu bağlamda, bu ülkelerde enflasyon ve işsizlik arasındaki değişim ilişkisini öngören Phillips Eğrisi analizinin geçerliliği değerlendirilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON

1.1. ENFLASYONUN TANIMLANMASI

Enflasyon, fiyatlardaki artış oranını gösteren bir ölçüttür. Genel fiyat düzeyindeki sürekli yükselişler olarak tanımlanır. (Altunöz, 2013) Bu durum, yalnızca belirli bir ürün veya hizmete değil, genel fiyat seviyesinin sürekli olarak yükselmesine işaret eder. Enflasyon, genel fiyat düzeyindeki yükselme ya da ülke içindeki yaşam maliyetlerindeki artış gibi kapsamlı bir kavramdır.

1.2. ENFLASYON TÜRLERİ

Her ülkenin iktisadi yapısı farklılık gösterir. Bundan dolayı, yaşanan enflasyon çeşitli yapılarda ve şiddetlerde gözlemlenebilir Enflasyon çeşitleri, fiyat artış hızı ve kökenlerine göre sınıflandırılır. Bu bağlamda, düşük, yüksek ve çok yüksek fiyat artışları enflasyonun derecesini belirtirken; talep kaynaklı, arz kaynaklı, maliyet kaynaklı ve dışsal fiyat artışları ise yapısal nedenlere göre sınıflandırılır.

1.2.1. İlmli Enflasyon

Yavaş ya da istikrarlı enflasyon olarak bilinen ılımlı enflasyon, fiyatların belirli bir dönem boyunca yavaş bir hızla ve sürekli olarak artacağı beklentisi oluşturan bir durumdur. Bu durum, bütün ülkelerin özgün mali şartlar nedeniyle değişen fiyat artışlarının kabul edilebilir olduğu enflasyon oranlarının varlığını gösterir (Turhan, 2007). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki enflasyon seviyesinin %10 oranını aşmaması, çoğunlukla tolerans edilebilen biçimde değerlendirilir. (Dikilitaş, 2019)

1.2.2. Aşırı Enflasyon

Aşırı enflasyon ekonomide hiper enflasyon olarak da adlandırılmaktadır. Aşırı enflasyonun yaşandığı ekonomilerde fiyat artışları iki haneli hatta üç hanelidir. Bu enflasyon türünde hane halkları yerel para birimini ellerinde tutmak istemezler. Alım gücünde azalma yaşamaktan kaçınmak isteyen tüketici grubu, gayrimenkullere yönelirken bununla birlikte tahvil, pay senedi gibi menkul kıymetlere yönelmektedirler. (Öksüzler, 2019)

1.2.3. Hiper Enflasyon

Bir ekonomide fiyat artış oranları %50 den fazla olduğu zaman hiper enflasyon yaşanmaktadır. Hiper enflasyonun hüküm sürdüğü bir piyasada, yerli paranın değeri biriktirme aracı olma özelliğini tümüyle kaybetmekte; aynı zamanda mübadele aracı olma özelliğini bazen de kaybetmektedir. Bunun sonucunda reel para talebinde sert bir düşüş yaşanmaktadır. (Büyükkın T. , 2002)

1.2.4. Talep Enflasyonu

Mevcut fiyat düzeyinde piyasa talebi piyasa arzı geçtiği için bunun neticesinde meydana gelen toplam fiyat artışı talep enflasyonu olarak tanımlanır. Talep enflasyonunun en belirgin sebeplerinden biri, paranın dolaşımdaki miktarında ortaya çıkan yükselmelerdir. Enflasyonu önlemenin yolu faiz oranlarını artırıp, toplam talebi düşürerek hane halkını tüketim yerine tasarrufa yönlendirmektir. (Büyükkın T. , 2002)

1.2.5. Maliyet Enflasyon

Piyasa talebinde bir değişiklik olmaksızın üretilen ürünlerin gerçek giderlerini oluşturan sermaye, iş gücü ve çevresel varlıklar gibi üretim unsurlarının maliyetlerinde gerçekleşen artış nedeniyle fiyat düzeyinin yükselmesine girdi maliyetlerine dayalı enflasyon denir. (Birinci, 2011)

1.2.6. Fiyat Enflasyonu

İktisadi bir sistemde enflasyon düzeyinde meydana gelen artışın sürekli olarak devam etmesi maliyet fiyat artışlarına neden olmaktadır. Fiyat enflasyonunun yaşandığı ekonomilerde arz miktarı sabit kalırken talep miktarında artış yaşanır. Bu enflasyonun yaşanmasının en önemli nedenleri kamu harcamalarında ve para arzında yaşanan artışlardır. Ekonomide görülen fazlalıklar genel ücret seviyesinde bir yükselme gözlenmesine sebep olmaktadır. (Öksüzler, 2019)

1.2.7. İthal Enflasyon

Yerel ekonomik dinamikler, bir ekonomideki enflasyonun temel kaynağı olmayabilir. Dolayısıyla, enflasyonun bir kısmı ithalata dayalı olabilir veya doğrudan dış faktörlerden etkilenebilir. Uluslararası piyasalarda meydana gelen fiyat artışlarının dış

ticaretin dinamikleriyle yerel piyasalara yansması, ithal enflasyonu olarak adlandırılır. (Abdou, 2016)

1.3. ENFLASYONUN NEDENLERİ

Günümüze dek edinilen bilgiler, enflasyon olgusunun çok çeşitli nedenlerden kaynaklanabileceğini ortaya koymaktadır. Enflasyona sebebiyet veren durumlar aşağıdaki gibidir:

- Kamu harcamalarında yaşanan artışların vergilerle karşılanamayan bir harcama fazlasına yol açması,
- İthal edilen malların fiyatlarında sürekli artışların yaşanması,
- İlgili ekonomide üretilen tarım ürünleri arzının, iklim koşullarından kaynaklanan sınırlamalar nedeniyle talebe cevap verememesi
- Piyasa talebini piyasa arzını geçmesi,
- Yüksek kredi maliyetleri,
- Plansız olarak para değerinin düşmesi,
- Mali sorunlar yaşayan devlet kurumları,
- Yatırımların tasarruflardan fazla olmaması,
- Para arzının hızla artması,
- Yanlış uygulanan ekonomi stratejileri,
- Devlet sektöründe yapılan gereksiz harcamalar,
- Kamu iktisadi teşebbüslerin (KİT) ürünlerindeki fiyat artışları, (Kurnaz, 2019)

Özet olarak ekonomistlere göre enflasyonun nedenleri talep veya arz faktörüne bağlanmaktadır.

1.4. ENFLASYONUN ETKİLERİ

Enflasyonist süreç ülkeleri iktisadi, politik ve sosyal açıdan etkilemektedir. Enflasyon genellikle iktisadi problem olarak kabul edilse de işçilerden rant sahiplerine

kadar halkın geniş kesimleri fiyat düzeyinde meydana gelen değişmeleri hissetmektedir. Enflasyonun sonuçları üç ana kategoride değerlendirilebilir.

1.4.1. Gelir Dağılımı

Enflasyondan en fazla olumsuz etkilenen sosyoekonomik gruplar alt gelir gruplarıdır. Enflasyonun şiddetini en çok sabit gelirliler hissetmektedir. Fiyat düzeyinde meydana gelen yükselmeler düzenli gelire sahip bireylerin alım gücünü azaltarak alt gelir gruplarına mensup kişilerin reel gelirlerinde kayıplar yaşanmasına neden olmaktadır. (Tunca, 2001)

1.4.2. Tasarruf ve Yatırım Kararları

Enflasyonist süreçte tüketim mallarının fiyatları arttığı için bireylerin reel gelirlerinde bir azalış yaşanır. Gelirlerin büyük bir kısmı da gündelik harcamalara kayar. Yüksek gelir gruplarında ise bu etki daha farklıdır. Yüksek gelir grupları elde ettikleri gelirin çok az kısmını tüketime harcarlar. Bu gruplar enflasyonist süreçte gelirin büyük bir kısmını tasarrufa yönlendirir. (Tunca, 2001)

1.4.3. Ödemeler Bilançosu ve Kaynak Dağılımı

Artan yatırımların finanse edilebilmesi için milli gelir azaltılır. Böylece elde edilen milli gelirden tasarruf yapılması yatırımların finanse edilmesinde yetersiz kalır. Bu açık genellikle para basımı veya banka kredi arzının artırılması yoluyla kapatılır. Bu kaynaklar sonucunda atıl kapasitelerin harekete geçirilmesiyle birlikte üretilen mal ve hizmette artış sağlanır. Fakat böyle bir enflasyonun sınırlarının çizilmesi gerekir. Aksi takdirde kendi kendini besleyerek sürekli hale gelir. İş dünyasında enflasyonist ortamlarda belirsizlik ve güvensizlik hâkimdir. Bu süreçte spekülâtif kazançlar daha cazip hale gelir. Yatırımcılar enflasyonist ortamdan kendilerini koruyabilmek için verimli yatırım yapmaktan kaçınırlar. (Birinci, 2011)

1.4.4. Mali Gelir Kaynakları

Mali kazançları belirleyen temel unsurlardan birisi fiyat artışlarıdır. Vergi gelirlerini olumsuz etkileyen yüksek enflasyon oranları Özellikle ödemelerin ve tahsilatların gecikmesiyle birlikte ortaya çıkmaktadır. Mesela, fiyat artışlarının hızlı yaşandığı dönemlerde, bazı ürünler üzerindeki tüketim vergilerinin bu değişime uyum sağlamaması vergi gelirlerini olumsuz etkileyebilir. Enflasyonist süreçte vergi ödeme gücü ile verginin

ödenme arasındaki sürenin uzaması, reel mali kazançlarda önemli bir azalmaya neden olmaktadır. (Koçak, Karış, & Çil, 2022)

1.5. TÜRKİYE’DE ENFLASYON

Ülkenin iktisadi yapısı, 1950 senesinden itibaren devam eden fiyat artışlarıyla ciddi bir zorluk yaşamaktadır. Ülkemizdeki enflasyonun tarihçesinin üzerinde kısaca duracak olursak; ülke ekonomisinde süregelen yüksek enflasyon, Türkiye’nin 1954-59, 1977-80 ve 1984’ten günümüze kadar üç önemli enflasyon dönemi yaşadığını göstermektedir.

1.5.1. Türkiye’de Enflasyon Geçmişi

Türkiye Cumhuriyeti’nin 1923 ile 1929 yılları arasında uyguladığı sıkı para politikası ve denk bütçe politikası, enflasyonun ortaya çıkmasını engelledi. Ancak, 1929’daki küresel ekonomik buhran Türkiye ekonomisini de etkileyerek deflasyonist bir sürece yol açtı ve bu dönem ekonomik durgunluk yaşandı. Kısa bir süre sonra patlak veren İkinci Dünya Savaşı, Türkiye ekonomisi üzerinde enflasyonist baskılar oluşturdu. Bu dönemde hükümet, para ve maliye politikalarını titizlikle uygulamış ve enflasyonu düşük bir seviyede tutmayı başarmıştır. (Öztürk, 2021)

Türkiye’nin ekonomik yapısında fiyat artışları 1950 ve 1960 yıllarında önemli bir sorun olarak görülmemiştir. Fakat 1970’lerde, dış ticaret dengesinde yaşanan krizler ve devalüasyonlarla birlikte enflasyon hız kazanmıştır. 1970’teki küresel enerji sorunları ile 1974’te gerçekleşen Kıbrıs Müdahalesi ardından getirilen ticaret kısıtlamaları nedeniyle 1977’den itibaren ülkenin iktisadi yapısı büyük ticaret dengesi farkları yaşamıştır.

Yine bu dönemde kısa vadeli borçların artması ve döviz rezervlerinin erimesi ülkemizde kronik yüksek enflasyonun temellerinin atılmasına yol açmıştır. (Çamlıca, Ocak 2010)

Türkiye ekonomisinin giderek kötüleşmesi, 1980’lerin başında ülkeyi radikal ekonomik kararlar almaya zorlamıştır. 24 Ocak kararlarıyla beraber TÜFE’ye göre %116,6 olarak kaydedilen enflasyon oranı 1980 yılında, 1983 yılına gelindiğinde %30,9’a düşmüştür.

1990’ların başlarında Türkiye’de enflasyon kronikleşerek ekonomideki belirsizliği büyük ölçüde arttırmıştır.

Sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesi, kapanmayan harcama fazlalıkları, hızlı fiyat artışları ve ithalatın artması, kamu açıklarının TCMB kaynaklarıyla finanse edilmesi, aşırı borçlanma ve ekonomide uygulanan yanlış politikalar sonucunda enflasyonun yükselmesi 1994 yılında Türkiye'yi finansal olarak olumsuz etkileyerek kriz noktasına getirmiştir. 1994'te, yıllık ortalama enflasyon oranı %100'ü geçmiştir. 1995'ten sonra ihracata dayalı büyüme stratejisinin yürürlüğe girmesi sonucunda Türkiye'de iç talep yeniden canlanmış ve TL değer kazanmıştır, bu durum ülkemizde ithalatın olağanüstü bir hız ile yükselmesine yol açmıştır. (Çamlıca, Ocak 2010)

Güneydoğu Asya'da 1997 ve Rusya'da 1998 yılında yaşanan ekonomik krizlerden sonra Türkiye'nin ekonomisi olumsuz etkilenmiştir. Türkiye ekonomisinin negatif seyri hızlanmış ve ekonomi daralmaya gitmiştir. Cari işlemler hesabında sıkıntı yaşamayan fakat fiyatlar genel seviyesinin hızlı ve sürekli artmasının önüne geçilmemesinden dolayı Türkiye, kamu borçlarının artması ve bankacılık sektörünün zayıflamasıyla mücadele etmek zorunda kaldı.

2000 yılında, IMF ile 2000-2002 yıllarını içeren üç senelik bir anlaşma yapılarak "Döviz Kuruna dayalı Enflasyonu Düşürme Programı" yürürlüğe konulmuştur. Ekonomide büyümenin sağlanması, reel faiz oranlarının düşürülmesi, enflasyonun tek haneli sayılara indirilmesi ve kaynak dağılımında eşitlik sağlanması amaçlanmaktadır. Programın can alıcı kısmı para politikasıdır ve en önemli araç da döviz kurudur. Döviz kuru sepeti her gün hesaplanmakta ve bir yıllık süre dikkate alınmaktadır. Merkez Bankası, likiditenin döviz cinsinden yaratılmasını benimsemiş ve faiz oranları üzerindeki etkisini kısıtlamıştır. Dolayısıyla faiz oranlarının tespit edilmesi sermaye hareketlerine göre piyasalara devredilmiştir.

Kura dayalı para politikası sonucunda faiz yüzdelerinde düşüş yaşanmış, enflasyon ise son 14 senenin en alt seviyesine inmiştir. Uygulanan para politikası tedbirleriyle elde edilen pozitif gelişmeler, faiz oranlarının azalmasına yol açmış olup kişisel harcamalar ve sermaye harcamalarında artış gözlenmiştir. Bu durum kredi taleplerinde artış yaşanmasına ve ekonominin canlanmaya başlamasına yol açmıştır. Ancak ulusal talepteki bu artış, dış alımları artırmış ve bu da dış ticaret açığının yükselmesine yol açmıştır. Ayrıca, zayıf bankacılık sistemi gibi birçok içsel ve dışsal etken de mali piyasalarda güvensizliği artırmıştır. Piyasalarda güven kaybının yaşanması mali piyasalarda likidite ihtiyacını artırmıştır. Bunun sonucunda faiz oranları aynı dönemde %100'lerin üzerine çıkmıştır.

Faiz oranlarındaki bu yükseliş kamu borçlarının ödenmesini tehlikeye sokmuştur. Mali baskının piyasalarda devam etmesi ve faiz oranındaki artışın devam etmesi nedeniyle mevcut IMF programının ekonomiye zarar vereceği düşünülerek, söz konusu program finansal krizin patlak vermesiyle sonuçlanmış ve döviz fiyatları serbest bırakılmıştır. Krizden sonra geniş çaplı bir reform planı uygulanmış ve yüksek enflasyonla mücadele için ihtiyaç duyulan tedbirler alınmıştır. En önemli adım, Merkez Bankası Kanunu'nda yapılan değişiklikle TCMB'nin bağımsızlığının sağlanması olmuştur. Bu değişiklik, TCMB'ye enflasyonla mücadelede güçlü yetkiler kazandırmıştır. Enflasyonun 2002-2007 döneminde hızla düşmesi neticesinde ekonomik baskınlık belirgin biçimde azalmıştır. 2000 yılından önce, enflasyon yıllık ortalama %60'ın üzerindeyken, 2005 yılında tek haneli rakamlara gerilemiştir. 2006'dan itibaren TCMB, beklenti yönetimine dayanarak ve piyasa iletişimini güçlendirerek enflasyon hedeflemesi stratejisini etkili bir şekilde gerçekleştirmektedir. (Süslü & Balmumcu, 2017)

2008 yılında ABD'deki Küresel Mali Kriz, Türkiye dâhil dünya genelindeki birçok ülkeyi etkiledi. Türkiye'de üretim azaldı ve işsizlik yükseldi. Enflasyon, 2007'de %8,39 iken kriz nedeniyle %10,06'ya çıktı. Ancak, Türkiye, bankacılık sektöründeki sağlamlaştırma sayesinde krizi diğer ülkelere göre daha az hasarla atlattı.

2016 yılında 15 Temmuz darbe girişimi ve sonrasında uygulanan olağanüstü hal ekonomik riskleri artırdı. Irak ve Suriye'deki iç savaşlar ve otorite boşlukları Türkiye'ye olumsuz etkiler yaptı. Enflasyon oranı %8,5 iken, 2017'de %11,92'ye yükseldi. 2018'de enflasyon %20,8'e çıktı, ancak 2019'da %11,84'e düştü.

2020 yılında Wuhan' da başlayan Covid-19 salgını dünya genelinde büyük etkilere yol açtı. Salgının yayılmasını önlemek için alınan önlemler, ekonomik faaliyetleri azalttı ve birçok sektörde duraksamalara neden oldu. Enflasyonda, maliyet ve talep kaynaklı artışlar yaşandı, ancak uluslararası emtia fiyatlarındaki düşüş enflasyonu düşüş yönünde etkiledi. (Uzun, 2021)

1.5.2. Enflasyon Hedeflemesi

Fiyatların istikrarlı kalması için koruma amacıyla benimsenen bir para politikası yaklaşımıdır. Bu rejim, doğrudan enflasyonun kontrolünü hedefler ve ara hedef belirlemez.

Enflasyon hedeflemesi stratejisinde, belirlenen politika araçlarının amaçlara uygun şekilde kullanılması gereklidir. Bu araçların etkinliği, enflasyon hedefini nominal çıpa

olarak alan bir para politikası kuralı ile ölçülür. Taylor Kuralı, enflasyon ve üretim istikrarını hedefleyen merkez bankaları açısından uygulanabilir bir para politikası ilkesidir. (Aklan & Nargeleçekenler, 2008) ve bu ilke, para politikası kapsamında kısa vadeli nominal faiz oranlarının bir araç olarak kullanılmasını, enflasyon ile üretimin hedeflerinden sapması durumunda ise bu faiz oranlarının ayarlanmasını öngörür. (Doğdu, 2023)

1.5.2.1. Örtük Enflasyon Hedeflemesi (2002-2005)

Bu politika sürecinde, parasal hedefleme ve fiyat istikrarını sağlama odaklı para politikası stratejileri birlikte uygulanmıştır. Bu dönemde para yönetimi stratejisi tümüyle enflasyonla mücadeleye yönelmiştir. Esnek döviz kuru sistemi altında enflasyonla mücadelede stratejisi kapsamında uygulanan merkez bankası politikaları olan geçici faiz yüzdeleri, mal dengesini oluşturmak gayesiyle kullanılmıştır. Likidite miktarı, Bankalar arası para piyasası ve para politikası işlemleriyle yapılmıştır. Yapısal reformların devamı ve kararlı para politikası uygulaması, amaçların gerçekleştirilmesi güven ortamının güçlenmesine imkân sağlayarak Türk Lirasının değerini yükseltmiş, bu yükseliş enflasyon ile mücadelede önemli derecede pay sağlamıştır.

Türkiye'de başarıyla yürütülen örtük enflasyon hedeflemesi, toplumun enflasyonla mücadele yöntemini kavramasına ve bu stratejinin güvenilir oluşuna belirgin biçimde katkıda bulunmuştur.

1.5.2.2. Açık Enflasyon Hedeflemesi (2006-2017)

Kapalı enflasyon hedefleme politikalarının başarılı uygulanmasıyla, enflasyon hedeflerine istikrarlı bir şekilde ulaşılması, 2006'dan itibaren açık enflasyon hedefleme stratejilerine geçiş için bir temel oluşturmuştur.

Bu kapsamda uygulanacak politikaları detaya girmeden özetlemek mümkündür: devlet müdahalesi olmadan piyasada arz ve talebe göre belirlenen serbest döviz fiyatı devam etmiştir. Kısa vadeli faiz oranı ekonomide temel politika aracı haline gelmiştir. Hedeflenen enflasyon oranından farklı bir durumla karşılaşılması durumunda merkez bankası bunun nedenlerini tespit ederek rapor halinde yayımlayıp, kamuoyuna gerekli bilgilendirmeyi yapmaktadır. Enflasyon hedefinde beklenmedik durumla karşılaşılması halinde ise, Merkez Bankası hesap vererek, bu sapmaların neden kaynaklandığını ve

Üretilcek zmleri kamu otoritesine yazılı olarak bildirmektedir. (Akyazı & Ekinci, 2009)

Türkiye'nin açık enflasyon hedefleme döneminde elde edilen başarılar, 2001 kriz sonrası yapılan yapısal reformlara istikrarlı bir şekilde devam edilmemesi, dışa bağımlı ekonomik gelişme, küresel krizden sonra azalan yabancı sermaye girişi ve artan sermaye ıkışı, Merkez Bankası'nın mali baskı altında olması ve etkin para politikası kullanımının sınırlanması, ayrıca siyasi karışıklıklarla mücadele eden ticari ortaklarla olan ilişkilerde yaşanan sorunlar nedeniyle tekrarlanamamıştır. (Durmuş, 2018)

İKİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİK

2.1. İŞSİZLİĞİN TANIMI

İşsizlik, çalışma çağındaki (15-64 yaş arası) nüfus içinde iş arayan, çalışmaya engel bir durumu olmayan, güncel ücret seviyesinde çalışmayı isteyen ancak iş bulamayan işgücünün varlığına denir. (Bekiroğlu, 2010)

2.2. İŞSİZLİK TEORİLERİ

Çalışma piyasası, iş gücünü içerdiği için diğer piyasalardan farklı özelliklere sahiptir. İş gücü piyasasında oluşabilecek bazı uyumsuzluklar insanları ekonomik ve sosyal olarak olumsuz etkileyerek işsizlik sorununa yol açacaktır. Bu sebepten dolayı işgücü piyasasında dengenin sağlanabilmesi için yalnızca iktisadi ilkeler elverişli değildir. Buna ilaveten toplumsal ve ruhsal faktörlerin de hesaba katılması gerekir. (Ataman C. B., 1998)

2.2.1. Neo-Klasik Teoriler

Klasik ekonomi döneminde işsizlik durumu genellikle isteğe bağlı bir sorun olarak algılanmıştır. Klasik ekonomi teorisi, istihdamın tamamını incelediğinde işsizliği sadece isteğe bağlı bir olgu olarak değerlendirir. İdeal rekabet şartlarında iş gücü mal arzı ve talebi çalışma piyasasında bir denge sağlayan gerçek ücret düzeyi belirleyecek şekilde birbirine karşı gelir. İşgücü arzı ve talebi piyasada dengeye ulaştığında, işsizlik olmayacaktır çünkü işgücü talebiyle işgücü arzı eşleşecektir.

Neo-klasik istihdam teorisi, tam istihdamın mümkün olduğu gerçek ücret düzeyinde iş arayan herkesin istihdam edilebileceğini savunur. Ancak iş arayanlar için talep edilen ücret düzeyi piyasadaki denge ücretinin üzerindeyse, iş bulma zorlaşabilir ve bu durum gönüllü işsizlik olarak adlandırılır. Bu teori, tam istihdamın nasıl sağlandığını ve piyasadaki ücret düzeyinin bu dengeye nasıl geldiğini göstermektedir. (Ataman B. C., 1998)

2.2.2. Keynesyen Teoriler

Keynesyen görüşe göre, piyasada tam istihdam yerine eksik istihdam söz konusudur ve ekonominin kendi kendine tam istihdama ulaşmasını sağlayacak doğal bir mekanizma bulunmamaktadır. Para, yalnızca bir değişim aracı olmanın ötesinde, önemli bir politika aracı olarak da işlev görür. Büyük durgunluklar ve yüksek işsizlik durumlarında, kamu otoritelerinin ekonomiye müdahale etmesi ve özel sektör harcamalarını artırarak ekonomiyi tam istihdama yaklaştırması gerekmektedir. Keynes'e göre, toplam talep ekonomiyi yönlendiren temel güçtür; bu talep yetersiz olduğunda işsizlik ortaya çıkar. Dolayısıyla, maliye politikaları ile toplam talep artırılmalı ve işsizlik giderilmelidir. (Tomanbay, 2017)

2.2.3. Yeni İşsizlik Teorileri

Neoklasik ile Keynesyen teoriler dönemin ekonomik zorluklarını ifade etmede yetersiz olduğundan modern işsizlik modelleri öne sürülmüştür. İçeridekiler-dışarıdakiler teorisi Keynesçi yaklaşımların, iş arama teorisi ise neoklasik ekonomi teorilerin devam niteliğini taşır.

İçerdekiler- dışarıdakiler teorisinde; iş aramakta olan kişileri dışarıdakiler, istihdam edilen kişileri de içerdekiler temsil eder. Bir işletme bünyesinde çalışan personeli işten çıkartıp yerine yeni bir işçiyi istihdam ettiği zaman hâlihazırda istihdam etmiş olduğu işçinin tecrübesini de kaybedecek ve böylece işletmedeki toplam işgücü verimliliğinin azalmasına yol açan bir işe son verme giderine maruz kalmış olacaktır. Bundan dolayı firmalar yeni bireyleri işe almak yerine kadrosundaki çalışanları ile ödeme konusunda toplantı yapmayı seçerler. Yapılan toplantı sonucunda genellikle çalışan işçinin maaşlarının yükseltilmesi sonucuna varılır ve ücretler artar.

İş gücü piyasasında, kendilerine sunulan maaşları onaylamayan kişiler iş aramaya devam ederler. Genellikle bu arama süreci uzun sürer ve arzu ettiği koşullarda başarı sağlayamayanlar, işsiz duruma düştükleri süre boyunca giderlerin yükselmesi sonucunda arayışlarını sürdüremeyerek ücret beklentilerini azaltmaktadır. Böylece kişiler istedikleri ücretten daha az teklif edilen ücret düzeyinde çalışmayı kabul ederler. (Öksüzler, 2019)

2.3. İŞSİZLİK TÜRLERİ

İşsizlik farklı tanımlamalara sahip olabilir ve bireysel tercihler, ekonomi yapısı ve üretim değişimleri gibi faktörlere bağlı olarak çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulabilir. Yeni üretim teknikleri ve istihdam biçimleri işsizlik türlerini çeşitlendirirken, bireylerin çalışma tercihleri de işsizlik üzerinde etkili olabilir. (Kurt Ş. , 2005)

2.3.1. İradi (Gönüllü) İşsizlik

Bireylerin, piyasadaki mevcut ücret düzeyini kabul etmeyip veya iş şartlarını uygun bulmadıkları için iş aramayıp, kendi iradeleriyle işgücü dışında kalmasıyla oluşan işsizlik türüdür. (Aydın N. , 2012)

2.3.2. Gayri İradi İşsizlik

İşgücü, maaş düzeyi ve iş koşullarında çalışmaya istekli olmasına rağmen zamanla sınırlı ya da devamlı olarak çalışabilecekleri işyeri bulamamaları durumundan kaynaklı meydana gelen istihdam eksikliği çeşididir. (Kanca C. O., 2012)

2.3.3. Konjonktürel (Dönemsel) İşgücü Piyasası Boşluğu

İktisadi alanda yaşanan daralma ve gerileme süreçlerinde, talep genelindeki azalmadan dolayı ortaya çıkan, rekabetçi iktisadi düzende doğal olarak meydana gelen istihdam eksikliği çeşididir. Bu işsizlik türünde, mevcut ulusal kazanç olası ulusal kazancın altındadır. Bu işsizliğin başlıca nedeni, etkin talep eksikliği olarak kabul edilmektedir. Etkin talep eksikliği yaşandığı dönemlerde işsizlik artarken, toplam talep düzeyinin yükseldiği dönemlerde işsizlik azalmaktadır. Konjonktürel işsizliğe 1974 petrol krizinde yaşanan işsizlik örnek olarak gösterilebilir. (Bozdağlıoğlu U. Y., 2008) Kısacası, devletin talebi canlandıracak kamu harcamalarıyla toplam talebi yükseltmesi işsizlik sorununun çözümlenmesinde başvurulacak önemli bir yol olmaktadır. Konjonktürel işsizlik durumunda, devletin ekonomiye çeşitli politikalarla aktif olarak katkı sağlaması, işsizliğin önlenmesinde temel rol oynamaktadır. (Gürçağan Ü. , 1998)

2.3.4. Friksiyonel (Geçici) İşsizlik

Bireylerin mevcut işinden ayrılarak veya daha nitelikli iş bulmak gayesiyle çalıştıkları iş yerinden istifa ederek sonraki işlerine başlamaları sürecinde geçirdikleri işsizlik periyodudur. Bu açıklamaya göre söz konusu işsizlik türü “geçici “ bir işsizlik türü olup iktisadi durumlardan kaynaklanan bir işsizlik durumu değildir. (Kurt Ş. , 2005) Bu

ilgili işsizlik çeşidi iktisadi olarak gelişmiş veya gelişmemiş her türlü ekonomilerde görülebilen bir olgudur. (Bekiroğlu, 2010)

2.3.5. Teknolojik İşsizlik

İş gücünün yerine teknolojinin ikame edilmesiyle gerçekleşmektedir. (Çetin Ö. , 2016)

Teknolojide yaşanan gelişmelerden dolayı insan gücü yerine daha randımanlı olan makinelerin kullanılmasıyla meydana gelen işsizlik çeşididir. Sanayileşmiş ülkelerde AR_GE odaklı çalışan ekonomik yapılar, sermaye yoğun bir ekonomiye odaklanırken, teknolojik ilerleme ve gelişmeyle birlikte ortaya çıkan makineleşme beraberinde olumlu etkilerin yanı sıra küçük işletmelerde ve el zanaatları ile uğraşan birçok emeğin işsiz kalmasına sebep olur. Bu nedenle işsiz kalan emeğe yeni iş olanakları sağlanması gerekmektedir. Eğer ki bu olanak sağlanamazsa ortaya çıkan teknolojik işsizlik giderek uzun süreli yapısal işsizliğe dönüşür. (Göktürk, 2015)

2.3.6. Yapısal İşsizlik

Bu işsizlik, talep yapısındaki değişimler ve ekonominin yapısal özelliklerinden ileri gelen bir işsizlik türüdür. (Kanca O. C., 2012)

Bir ülkedeki sosyo-kültürel değişimler, teknolojide yaşanan gelişmeler ve iktisadi düzenin yapısındaki değişiklikler, işsizliğin ortaya çıkmasına sebep olabilir. Örneğin, tarım arazilerinde makinelerin kullanılmaya başlanması, geleneksel tarım aletleri ve araçları üreten iş yerlerinin kapatılmasına ve birçok mesleğin ortadan kalkmasına yol açarak işsizliğe neden olmuştur. (Neşe, 2016)

2.3.7. Mevsimlik İşsizlik

Tarım sektörüne dayalı ekonomilerde belirgin bir şekilde görülen gayri iradi bir işsizlik çeşididir. Ayrıca, turizm ve yapı gibi sektörlerde mevsimsel etkiler nedeniyle işgücü dışında kalan bireylerin sayısı yükselmektedir. Yazlık tesislerde çalışanlar kış aylarında, kış sporları yapılan şehirlerde çalışanlar da yazın işsiz kalmaktadırlar. (Boztepe, 2007)

Bu tür işsizlik, belirli dönemlerde bazı ürünlere olan talebin artışından da kaynaklanabilir. Örneğin, soğuk bölgelerde inşaat faaliyetleri kış aylarında duraklar ve bahar aylarıyla birlikte yeniden başlar. Tarım sektöründe de benzer şekilde, istihdam

büyük ölçüde üretim dönemine bağlıdır. Mevsimsel işsizlik, iklim ve mevsim değişikliklerine bağlı olarak farklı bölgelerde ve zaman dilimlerinde ortaya çıkmaktadır. (Aral, 2016)

2.3.8. Gizli İşsizlik

Kişi işsiz olarak sayılmasa da, üretim sürecine katkıda bulunmadığı bir durumdur. (Çalış, 2022)

Diğer bir ifadeyle eksik istihdam halidir. Gizli işsizlik, işçilerin işten çekildiğinde üretimde herhangi bir değişiklik olmaması durumunda ortaya çıkar ve özellikle tarım sektöründe yaygın bir sorundur. (Zengin Ş. , 2000)

2.3.9. Doğal İşsizlik

Klasik iktisat ekolü, ekonomide tam istihdamın ücretlerin esnek olmasıyla sağlanacağını, atıl durumda işsizliğin olmayacağını savunmaktadır. Keynesyen ekonomi, toplu iş sözleşmeleri, açıkça veya örtülü yapılan anlaşmalar ve taban ücret gibi faktörler var olduğu için ücretlerin geriye doğru esnek olmadığını savunarak, ekonomide tam istihdamın sağlanamadığını ileri sürmektedir. Para teorisyenleri ise ekonomik sistemde belli bir işsizlik oranının var olduğunu ve bu oranın altına inmenin uzun dönemde imkân dâhilinde olamayabileceğini ileri sürmektedir. Bu nedenle, tam istihdamın gerçekleşebileceği işsizlik oranına potansiyel işsizlik oranı denir. (Akın, 2017) Doğal işsizlik oranı kavramı, daha önce belirtildiği gibi, monetarist iktisatçı Milton Friedman tarafından tanımlanmıştır. (İslatince, 2002)

2.3.10. Kronik İşsizlik

Kronik işsizlik, ekonomide meydana gelen teknolojik değişim, eğitim seviyesi, coğrafi konum ve demografik faktörler gibi nedenler nedeniyle ortaya çıkabilir.

Bu tür işsizlik, belirli bir sektördeki işlerin kaybolması veya belirli bir coğrafi bölgedeki işçilerin iş bulmakta zorlanması nedeniyle ortaya çıkar. (Gürçağan Ü. , 1998)

2.4. İŞSİZLİĞİN ÖLÇÜLMESİ

İşsizlik oranı, çalışma piyasasının temel bir göstergesidir ve genellikle ekonomik durumun önemli bir yansıması olarak değerlendirilir. Ekonominin genel durumu ve işgücü piyasasına yönelik makroekonomik politikaların şekillendirilmesi açısından bu oran kritik bir referans oluşturur. Ancak, ekonomiyi etkili bir şekilde incelemek ve işgücü piyasası

politikalarının başarısını değerlendirmek için işsizlik olgusunun doğru bir biçimde tanımlanıp ölçülmesi gerekmektedir. Gerçek işsizlerin oranını belirlerken yetersiz istihdam, işgücü dışında kalan nüfus ve kayıt dışı çalışma gibi etmenler büyük önem taşır.

Sanayileşmiş ülkelerde işsizlik genellikle açık işsizlik şeklinde kendini gösterdiği için işsizlik oranlarının ölçülmesinde hata payı daha düşüktür. İşsizlik sigortası sisteminin varlığı, işsizlerin ilgili kurumlardan kaydını zorunlu kıldığından, işsiz sayısının belirlenmesi daha kolay hale gelir. Ayrıca, işgücü piyasası anketleri, piyasadaki yapıyı detaylı bir şekilde ortaya koyarak verileri tamamlar ve işgücü piyasasındaki hareketlilik, açık iş ilanları, iş arama yöntemleri ve süreleri hakkında bilgi sunar. Ancak, az gelişmiş ülkelerde bu verileri doğru bir şekilde elde edecek altyapı bulunmamaktadır. Tarım sektöründe fazla işgücü, gizli işsizlik, kayıt dışı istihdam, ücretsiz aile işçiliği ve eksik işsizlik sigortası gibi etkenler, işsizlik oranlarının gerçekçi tahmin edilmesini zorlaştırmaktadır. (Aydın N. , 2012)

2.5. DÜNYADA İŞSİZLİK

Dönemin iktisadi ve sosyal bağlamında temel bir mesele işsiz bireylerdir. Dünya genelinde yaşanan hızlı nüfus artışları, teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve yeni pazarların oluşmasıyla farklı iş gücü alanları ortaya çıkmıştır. Teknolojide yaşanan gelişmelerle birlikte iş olanakları ve uzmanlık alanları doğarken belirli meslekler kaybolmaktadır. Çok sayıda birey işsizlik sorunuyla uğraşmaktadır. 2008'deki küresel mali kriz işsizliğin küresel çapta artmasına yol açmıştır. Krizden on yıl sonra bile işsizlik devamlı artma eğiliminde olmuştur.

Dünyanın genel bir problemine dönüşen istihdam sorunu, gelişmiş ülkelerde de gözlemlenmektedir. İstihdam sorunu, II. Dünya Savaşı sonrasında düşerken, 1973'te yaşanan petrol krizi döneminde hızla yükselişe geçmiştir. Son yıllarda iş gücü yönetiminde yüksek başarı gösteren ülkeler arasında Hollanda, Danimarka, İngiltere, İrlanda ve Avusturya öne çıkmaktadır; işsizlik yüzdesi bu ülkelerde %3'ün altındadır.

Gelişmiş ülkelerdeki istihdam sorununun nedenleri araştırıldığında Avrupa Birliği'ne mensup çoğu millette belirgin bir yapısal işsizlik sorunu bulunduğu gözlemlenmektedir. Bu ülkelerde işsizlik sürekli artmaktadır.

Gelişmekte olan ülkede küreselleşmenin etkisiyle istihdam problemi hızlı bir şekilde yükselmiştir. Artışlar nitelsiz ve düşük ücretle çalışan işgücünün oluşmasına yol açmıştır.

Kırsal bölgelerden şehir merkezlerine göç, çarpık kentleşme sorunlarını beraberinde getirirken, aynı zamanda tarımdan sanayiye yönelik ekonomik dönüşüm sürecini de işaret etmektedir. Gelişmekte olan ülkede kalifiye iş gücü yetersiz ve işgücü piyasaları verimsizdir, bundan dolayı çalışanlar teknolojik gelişmelere uyum sağlamakta zorlanmaktadır. Gelişmekte olan ülkede işgücü piyasalarında eğitilmiş işsizlik sorunu yaygındır.

2.6. TÜRKİYE’DE İŞSİZLİĞİN GENEL YAPISI

Ülkemizde istihdam sorunu, gençlerin ve artan nüfusun fazlalığına rağmen iş bulma imkânlarının yetersiz olmasıyla bağlantılıdır. Özel sektörün ülkemizde yetersiz oluşu, rekabetçi piyasanın kabul edilememesi gibi yapısal nedenlerden kaynaklı işsizlik ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde çeşitli işsizlik türleri bulunmaktadır. Temel neden, teknolojik gelişmelerin yol açtığı teknoloji kaynaklı işsizlik çeşididir. Ülkemizde devamlı olarak artış gösteren nüfusa iş sağlanamaması nedeniyle oluşan gelir düzeyinin düşük olması, yapısal işsizliği artırmaktadır.

2.7. TÜRKİYE’DE İŞSİZLİĞE NEDEN OLAN TEMEL FAKTÖRLER

Ülkemizde işsizlik sorununun ana nedenleri, sanayileşmede hedeflenen düzeye ulaşamamak, tarım sektörünün ağırlıklı olması, genç nüfusun artışı ve yeterli istihdam alanlarının oluşturulamaması gibi faktörlerdir. Teknolojik yenilikler, yoğun nüfus artışları, yer değiştirmeler, bireylere düşen gelirin sınırlı olması, bölgeler arasında gelişim farklılıklarının yaşanması, eğitim politikalarında yaşanan sorunlar işsizliği artırıcı faktörlerdir.

Teknolojide yaşanan gelişmelerle beraber kırsal kesimden kentlere göç artmaktadır. Kırsal kesimden yer değiştirerek şehre giden bireylerin teknolojide yaşana yeniliklere adapte olamayarak sanayi sektöründen hizmet endüstrisinin geçiş sırasında nitelik açısından yetersiz kaldıkları görülmektedir. Kırsal kesimden yer değiştirerek şehre giden kadınların nitelik eksikliği ve şehirlerde uygun iş imkânlarının olmaması nedeniyle iş bulamamaktadırlar. İşsizliğin esas sebebi eğitim eksikliğidir.

Hızlı nüfus artışları, eğitim eksikliği, artan işçi maliyetleri, yatırımların yetersiz oluşu, istihdam üzerinde uygulanan vergilerin yüksek olması ve diğer sosyoekonomik nedenler işsizliğin ana unsurlarını oluşturur.

İş bulamama sorununu sadece iktisadi açıdan değerlendirmek yeterli değildir, bu nedenle yapısal işsizliğe neden olan faktörler de incelenmelidir. Bu anlamda işgücüne dâhil olma oranı ile eğitim arasındaki bağlantı gibi kavramlar önem arz etmekte; dolayısıyla yeni istihdam alanları oluşturulmalı ve işgücüne dâhil olma oranı artırılmalıdır. Bu durum makroekonomik politikaların öncelikli hedefi olmalıdır.

İşsizlik, iş gücü arzı ve işgücü talebine göre de şekillenmektedir. Çalışanların kişisel seçimlerinin yanı sıra iktisadi ve teknolojik düzey, çalışma giderleri, performans gibi etmenler işgücü miktarı ve ihtiyacı etkilemektedir. (Cinel, 2021)

2.8. İŞSİZLİĞİ AZALTMAYA YÖNELİK STRATEJİLER

İstihdamı artırma çabaları genel ve özel ekonomi politikaları altında değerlendirilebilir. Özel ekonomik politikalar, istihdam politikaları çerçevesinde dinamik ve statik yaklaşımları benimsemektedir. Büyük ekonomik politikalar ise genellikle para, maliye ve gelir politikaları olarak tanımlanır.

2.9. İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE MİKRO POLİTİKALAR

İşsizlik problemi yaşayan her ülkede farklı politikalar izlenmektedir. Ülkemizin sosyoekonomik açıdan işsizlik sorunuyla karşı karşıya olduğunu görmek mümkündür. Toplumun parçalanmayıp sosyal bütünleşmenin sağlanması açısından işsizlik sorununun çözülmesi ve çalışmak isteyen bireylere iş imkânlarının sağlanması gerekir. (Zengin G. , 2016)

2.9.1. Aktif İstihdam Politikaları

İşgücü piyasasını güçlü bir temele oturtmayı amaçlayan stratejiler, var olan işgücünün kapasitesini ve yeteneklerini geliştirmeyi hedefler. Aynı zamanda işsiz bireylere iş imkânı sunarak işsizliği azaltmak için de işgücü piyasasına yönelik müdahaleler içerir. (Höbel & Ergen, 2021)

İşgücü politikaları, istihdam sorunlarıyla mücadele etmek için birçok faaliyet ve önlemi içermektedir. Aktif istihdam politikaları, işgücü talebini artırmak, işsizliği azaltmak ve eğitimi ilerletmek gibi işsizlikle mücadeleyi hedefleyen stratejileri kapsamaktadır. Bu politikaların 1900'lerin sonlarında ortaya çıkmaya başladığı kabul edilmektedir. (Gümüş, 2018)

İşgücü politikalarının ana hedefi, iş arayanlara gelir sağlamak yerine iş bulamayanları çalışma hayatlarına kolaylıkla geri döndürmek ve istihdam eksikliğinin yoğun yaşandığı bölgelere ve gruplara odaklanmaktır. Öncelikli olarak dikkate alınan gruplar, uzun süreli işsizler, gençler, kadınlar, göç edenler ve engelliler gibi emek piyasasında iş bulma zorluğu yaşayan bireylerdir. Politikalar içerisinde genç işsizlere mesleki beceriler sağlayacak uygulamalar, iş imkânı sunan girişimler, İstihdam eksikliğinin sıkça görüldüğü alanlarda işletmelerin finansal yardım sağlanması ve girişimcilik teşvikleri bulunmaktadır. (Bozdağlıoğlu E. U., 2008)

Aktif istihdam politikaları; işsiz kalan süreyi azaltarak bireylerin daha hızlı iş bulmalarını sağlamaktadır. (Küpeli, 2014) Bu politikalar; istihdam hizmetleri, tecrübe kazandırıcı eğitimler, işe alım teşvikleri, girişimciliği destekleyen önlemler ve gençler için geliştirme programları gibi çeşitli uygulamaları içermektedir. Mesleki eğitim programları özellikle önemlidir çünkü katılımcıların becerileri geliştirilerek istihdam edilebilirlikleri artırılmaktadır. Bu eğitimler sadece bireylerin yeteneklerini güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda onların iş piyasasında daha dinamik olmalarına yardımcı olarak yapısal işsizliği azaltmayı hedefler. (Şahin & Sevimli, 2013)

2.9.2. İşsizlik Destek Programları

İstihdam arayanlara maddi destek sağlamak ve işsizliğin yaratacağı olumsuzlukları bertaraf etmeyi amaçlayan önlemleri kapsamaktadır. Çoğunlukla bu tedbirler işsizlik yardımı ve işsizlik ödeneklerini içermektedir. (Bekiroğlu, 2010)

Bu politikalar, istihdamı artırmak yerine işsizliğin neden olduğu olumsuzlukları azaltmaya veya düzeltmeye odaklanan stratejilerdir. Ayrıca, iş arayan bireylerin gereksinimlerini karşılamak için ekonomik yardım programları da içermektedir. Pasif istihdam politikalarının 1900'li yılların başlarında hayata geçirilmeye başlandığı bilinmektedir. Pasif istihdam politikaları, istihdam eksikliği sorununu çözmede yetersiz kaldığı ve mali açıdan bir yük oluşturduğu için, genellikle aktif istihdam politikalarıyla desteklenmesi gerekmektedir. Genellikle bu politikalar gelişmiş ekonomilerde görülmektedir. (Gümüş, 2018)

Ülkelerin gelişmişlik seviyesi arttıkça pasif istihdam politikalarının daha fazla oranda uygulanmaya başladığı görülmektedir.

İşsizlik durumlarında ortaya çıkabilecek sosyo-ekonomik sorunları önlemek amacıyla uygulanan pasif istihdam politikaları, (Yanbaşı, 2014) bireylere ekonomik destek sağlayarak işsizliğin bireysel ve toplumsal etkilerini minimize etmeyi hedefler. (Kafkas, 2014)

2.10. İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE MAKRO POLİTİKALAR

2.10.1. Maliye Politikası

Maliye politikası, devletin ekonomiye vergi, harcama ve finansman araçlarıyla müdahale ederek hedeflerini gerçekleştirdiği bir politikadır. Bu politikanın ana unsurları ise devlet harcamaları, devlet gelirleri ve borçlanmadır.

2.10.2. Para Politikası

Merkez Bankası'nın resmi olarak para politikası stratejisini uygulamak için kullandığı araçlar; piyasa açıklığı işlemleri, rezerv gereksinim oranları, yeniden iskonto ve zorunlu karşılık oranlarıdır. (Erçel, 1996)

Çağımızda parasal politikasının esas amacı, fiyat istikrarının sağlanmasıdır. Zira enflasyonun kontrol altına alınması diğer hedeflerin gerçekleştirilmesine imkân tanır düşünülmektedir. (Çetin M. Ö., 2016)

2.10.3. Gelirler Politikası

Doğrudan ücret ve fiyatlar üzerinde yapılan değişiklikleri içeren politikaları ifade eder. Bu politika türü, ulusal gelirin dağılım sürecini etkileyerek ortaya çıkan bölüşümün fiyat artışlarına ve istihdam eksikliğine yol açmamasını amaçlamaktadır. (Bekiroğlu, 2010)

2.11. İŞSİZLİĞİN MALİYETİ

İşsizlik, üretim kaynaklarında kayba ve kamu harcamalarının artmasına sebep olur; bütçeyi zorlar ve bireylerin özgürlüklerini kısıtlar. Ayrıca toplumsal dışlanmaya da yol açabilir. İşsizliğin artması toplumsal yapının bozulmasına yol açarak, toplumda istikrarın sağlanmasını önler. Çünkü işsizlik arttıkça sosyal ve iktisadi zorluklar görülür. İşsizlik toplumda var olduğu sürece iş arayanların kendi aralarında rekabet ortamını oluşturarak, istihdam edilenler için de bir tehdit oluşturur. Aynı zamanda, sendikasız işçileri düşük ücretle çalışmaya zorlar, bu durum kaynakların etkin kullanımını engeller. Dolayısıyla, toplumda huzur, istikrar ve güven ancak işsizliğin azalmasıyla mümkün olabilir. (Karabıyık, 2009)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENFLASYON VE İŞSİZLİK ÖDÜNLEŞMESİ

3.1. PHILLİPS EĞRİSİNDEN ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Phillips Eğrisi analiziyle fiyat artışları ile işsizlik durumu ilişkisi ortaya konduktan sonra, bu teori akademik çalışmalarda bu adla anılmaya başlamıştır. (Koşaroğlu, 2019)

Ekonomistler yıllardır fiyat değişimleri ile işsizlik ve üretim seviyesi arasındaki bağı tartışmaktadırlar. Phillips eğrisi ile ilgili veri analizleri ve ekonometrik çalışmaların temel noktaları şöyle özetlenebilir: Fiyat düzeyinde meydana gelen değişimler ile işsizlik arasındaki güçlü nedensellik ilişkisi, Irving Fisher'ın 1926'da yayınladığı "A Statistical Relationship Between Unemployment and Price Changes" makalesinde ilk kez ortaya konmuştur. Fisher, 1915'ten 1925'e kadar olan zaman dilimi boyunca ABD verilerini kullanarak, maliyetlerin fiyat değişimlerine olan gecikmeli tepkisi nedeniyle fiyat değişimlerinin istihdam üzerindeki etkilerini açıklamıştır. Jan Tinbergen'in 1936'da yayınladığı "An Economic Policy for 1936" makalesi ise Hollanda verileri üzerinden işsizlikten ücret enflasyonuna doğru nedensellik ilişkisini gösteren ilk ekonometrik çalışmalardan biridir. Bu çalışmalar, fiyatlar ile işsizlik arasındaki ilişkinin teorik, istatistiksel ve ekonomik açıdan nasıl ele alındığını göstermiştir. İlk istatistiksel dağılım diyagramı ise A.J. Brown'ın 1955'te yayınladığı "The Great Inflation 1939-1951" çalışmasında ortaya çıkmıştır; bu çalışma, İngiltere ve ABD verileri üzerinden ücret enflasyonu ile işsizlik oranları arasındaki ters yönlü ve doğrusal olmayan ilişkiyi gösteren önemli bir bulgudur. (Büyükkın T. , 2008)

3.2. PHILLİPS EĞRİSİNE TEORİK YAKLAŞIMLAR

Talebin yüksek olduğu mal veya hizmetlerde arz arttıkça fiyatlar genellikle yükselir, talep düştüğünde ise fiyatlar düşer. Bu prensip işgücü hizmetleri için de geçerlidir: Talep yükselse ücretler artar, talep düşerse ücretler düşer. Emek talebindeki değişim ve perakende fiyatlarının değişim oranları da parasal ücret oranlarını etkiler. Örneğin, işsizlik oranı sabit kalırsa ve yaşam maliyeti düzenlemeleri yapılmazsa, ücret oranları artabilir. İthalat fiyatlarındaki artış, perakende fiyatlarını yükselterek yaşam maliyeti düzenlemelerini gerektirebilir. Bu çalışma, parasal ücret oranlarındaki değişimlerin

Birleşik Krallık'taki işsizlik seviyeleriyle ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır. (Phillips, 1958)

3.2.1. Phillips'in İlk Çalışması

İstatistiksel araştırması, Alban William H. Phillips'in "Birleşik Krallık'ta İşsizlik ile Parasal Ücret Oranlarının Değişim Oranı Arasındaki İlişki" başlıklı istatistiksel araştırmasından türetilmiştir. (Akkuş, 2012) Phillips'in araştırmasında, istihdam düzeyi ile maaşlardaki artış oranı arasında lineer olmayan, zıt yönlü ve durağan bir ilişki bulunduğu belirtilmiştir. (Büyükkın T. , 2008) Phillips'in çalışmasında negatif ve doğrusal olmayan bir ilişkinin ispatının yanı sıra, bu ilişkinin istikrarlı bir yapıda olduğu gösterilmiştir. (Kızıl, 2019)

3.2.2. Phillips Eğrisi ve Lipsey'in Yorumu

Hipotez, deneysel olarak geniş bir kabul görmesine rağmen teorik olarak henüz sağlam bir temele oturtulamamış olması sebebiyle dönemin önde gelen iktisatçıları arasında ciddi tartışmalara yol açmıştır. Bu çalışma için T.Koopmans, Phillips eğrisine atıfta bulunarak ölçümün teorik bir çerçevede yapılmadığını belirttiği için "teorisiz bir tahmin" değerlendirmesinde bulunmuştur. Bu eksikliği gidermek için Richard Lipsey (1960), Phillips'in bulgularını destekleyen sonuçlar elde etmek amacıyla çalışmayı yeniden gözden geçirmiştir. Lipsey, Phillips Eğrisi'nin kuramsal olarak iki işlevsel davranıştan elde edildiğini dile getirmiştir. (Kızıl, 2019). Lipsey, öncelikle işgücü talebi fazlası ile parasal ücret değişimlerinin olumlu ve lineer bir bağlantı sergilediğini belirtmiştir. Ardından, işgücü gereksinimi ile istihdam eksikliği seviyesi arasındaki lineer olmayan ters bağlantıyı ortaya koymuştur. Bu çerçevede, Lipsey, Phillips'in 1862-1957 dönemine ilişkin çalışmasını yeniden değerlendirmiştir. Elde ettiği bulgular, işçi ücretlerindeki artış hızları ile işgücü dışında kalanlar arasında lineer olmayan ters yönlü bir bağlantı bulunduğunu göstermiş ve bu durum Phillips'in orijinal makalesindeki sonuçları doğrulamıştır. (Koşaroğlu, 2019)

3.2.3. Phillips Eğrisine Solow ve Samuelson'un Katkıları

Genellikle iktisat literatüründe William Phillips'in çalışmasıyla ilişkilendirilse de, 1960'larda Solow ve Samuelson tarafından yeniden çizilen eğri, iktisatçıların akıllarına ilk gelen olmuştur. Orijinal eğriyi parasal ücretlerdeki değişimlerle işsizlik arasındaki ilişki olarak gösteren Phillips'in yerine, Solow ve Samuelson Fiyat artış seviyesi ile istihdam

eksikliği arasındaki bağlantıyı gösteren bir eğri oluşturulmuştur. Bu yeni versiyon iktisat literatürüne "Modifiye Edilmiş Phillips Eğrisi" olarak girmiştir. Bu çalışmalar, ABD verileri temel alınarak çizilen eğrinin, işsizlik ve fiyat istikrarı arasındaki tercihleri gösterdiğini vurgulamaktadır, bu da Phillips eğrisinin bir iktisat politikası aracı olarak kullanıldığını göstermektedir. Ancak 1970'lerin başında enflasyon ve işsizlik artışlarının aynı anda gerçekleşmeye başlaması, Phillips eğrisinin geçerliliğini sorgulayan ve çeşitli eleştirilere maruz bırakan bir duruma yol açmıştır. Bu eleştirilerden en belirgin olanı, modelde beklentilerin dikkate alınmamasıdır. Beklentileri içeren yeni çalışmalar ve kısa ve uzun dönem analizleriyle birlikte Phillips eğrisi analizi geliştirilmiştir. (Tabar & Çetin, 2016)

3.2.4. Beklenti Temelli Phillips Eğrisi

Fiyat artışları ile işgücü dışında kalan bireyler arasında süregelen ilişki 1970'lerden sonra değişmiştir. Ülke ekonomilerinde artmış enflasyona yüksek işsizlik oranlarının eşlik etmesi stagflasyona neden olmuştur. 1970'lerin başlangıcında, kabul gören ampirik Phillips Eğrisi, ABD'de geçerliliğini yitirmiştir. 1968'de Friedman, Keynesyen Phillips Eğrisi'ni eleştirdi, özellikle beklentilere dayalı yaklaşımını hedef aldı. Keynesyen yaklaşım, önemli fiyat artışlarının gerçek maaşları eritmesi ve böylece işgücü talebini artırarak düşük işsizlik düzeylerinin sürdürülebileceği fikrine dayanır. Friedman, ekonomik üretim potansiyelinin sürdürüldüğü durumlarda, iş ücret görüşmeleri yapan kişilerin yüksek fiyat artışları seviyelerine alıacaklarını ve nominal ücret taleplerini buna göre yukarı doğru ayarlayacaklarını öne sürdü. Sonuç olarak, sürdürülebilir düşük işsizlik seviyelerinin elde edilememesi durumunda daha yüksek enflasyonun ortaya çıkacağını belirtti. Friedman'a göre beklenen enflasyon, nominal ücretlerin değerlendirilmesinde kritik bir değişkendir. Bu nedenle, Phillips'ın (1958) çalışmasında nominal ve reel ücretler arasında ayırım yapılmadığı için elde edilen sonuçların doğru olmadığını düşünmektedir. Phelps (1967) ve Friedman (1968), kısa dönemdeki değişimlerin sadece enflasyondan değil, beklenmedik enflasyondan kaynaklandığını vurgulamışlardır; analize beklentilerin dâhil edilmesi gerektiğini savunarak Phillips Eğrisindeki değişikliklerin açıklanabileceğini belirtmişlerdir. (Koşaroğlu, 2019)

Fiyat artışları ile işsizlik seviyesi arasındaki matematiksel ilişki çeşitli sonuçlara neden olabilir;

- Her bir enflasyon tahmini için ayrı bir Phillips Eğrisi bulunmaktadır,

- Tahmin edilen ve ölçülen enflasyon arasında bir denge noktası bulunur, bu denge noktasını sağlayan birden fazla enflasyon oranı vardır,

Bu bulgular, istihdam eksikliği ile fiyat artışları arasındaki ilişkinin geçici ve uzun vadeli perspektiften değerlendirilmesini vurguluyor. Uzun vadeli Phillips Eğrisi, her bir beklenen enflasyon seviyesinin gerçekleşen enflasyon seviyesine ulaştığı noktalar ile işsizlik seviyesinin doğal işsizlik seviyesine karşılık geldiği durumların geometrik konumunu tanımlar. Bu bağlamda, ileriye dönük Phillips Eğrisi yatay eksene paralel değildir ve fiyat artışları ile iş gücü dışında kalanlar arasında ileriye dönük bir ilişki gözlenmemektedir. Tahmin edilen ve ölçülen enflasyonun farkının işsizlik oranını doğal oranın altına veya üstüne taşıdığı noktaları tanımlayan geometrik şekle kısa vadeli Phillips Eğrisi denir. (Bilman, 2008)

Enflasyon ile işsizlik arasında genellikle geçici bir ticaret-off ilişkisi bulunur; ancak uzun vadeli olarak kalıcı bir ticaret-off ilişkisi ortaya konamaz. (Büyükakın T. , 2008) Bu durum, adaptif öngörülerin model içine dâhil edilmesiyle birlikte, fiyat artışları ile iş gücü dışında kalanlar arasında ileriye dönük bir takas etkileşimini olmadığını ortaya koymaktadır. Bu sonuç, Keynesçi ekonomistlerin öne sürdüğüne karşın Phillips eğrisinin bir ekonomik politika aracı olarak işlevini azaltmıştır. (Tabar & Çetin, 2016)

Friedman ve Phelps çalışmalarına enflasyon öngörülerini de eklemiştir. Beklenen enflasyon oranındaki değişiklikler, kısa dönem Phillips eğrisinin yer değiştirmesine neden olmaktadır. Phillips eğrisinde, enflasyon ile işsizlik arasındaki bağlantının kısa vadede geçerli, fakat uzun vadede geçersiz olduğunu ortaya koymuşlardır. (Gül, Kamacı, & Konya, 2014)

3.3. ENFLASYON BEKLENTİLERİNİ ETKİLEMİYEN İŞSİZLİK ORANI KAVRAMI (NAIRU)

Ekonomik durgunluk ve uluslararası gelişmeler, enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranını (NAIRU) makroekonomik politikaların odak noktası haline getirmiştir. Bazı ülkelerde ani üretim seviyelerindeki azalışlar ve işsizlik artışları, çalışanların ücret artış hızları konusunu tekrar gündeme getirmiştir. NAIRU öngörülerini, potansiyel üretim düşüşlerinin nedenlerini anlamak ve enflasyonun gelecekteki seyrini öngörmek için önemli

önemli bir ölçüt olarak değerlendirilmektedir. Ekonomi politika yapıcılar, işsizlik seviyesini NAIRU'ya eşitleyerek enflasyon baskısı olmadan maksimum üretimi sağlamayı hedeflerler. (Yiğit & Gökçe, 2012)

Yeni Keynesyen yaklaşım, doğal işsizlik oranına "Enflasyonu Hızlandırmayan İşsizlik Oranı" (NAIRU) adını vermektedir. (İslatince, 2002)

1975 yılında Modigliani ve Papademos'un tanımladığı "Enflasyonu Tetiklemeyen İşsizlik Oranı" (NIRU) fikri, daha sonra James Tobin'in 1980'deki çalışmasında NAIRU olarak anılmaya başlamıştır. (Tunalı, 2017)

NAIRU teorisine göre, işsizlik oranı NAIRU seviyesinin altına düştüğünde, ekonomide enflasyon baskısı artar; bunun yanında işsizlik oranı NAIRU seviyesinin üzerine çıktığında ise enflasyon baskısı azalır. Bu bağlamda, NAIRU ekonomide fiyat düzeyindeki değişikliklerin kararlı düzeyde olmasını sağlayan istihdam eksikliği seviyesi şeklinde kabul edilir. (Yiğit & Gökçe, 2012)

NAIRU'nun önemi, politika yapıcılarının kullanımına yönelik faydalı bir araç olmasıyla ilişkilidir. Bu çerçevede, NAIRU'daki sapmalar enflasyon baskısının ölçüsünü sağlar ve aynı zamanda piyasa veya işsizliğin döngüsel bileşenini değerlendirmek için kullanılabilir. Bu nedenle, iktisatçılar NAIRU kavramının ölçülmesine büyük önem vermektedirler. (Temurlenk & Başar, 2012)

3.4. HİSTERİ HİPOTEZİ

Yükselen işsizlik oranlarının, ekonomik şokun sona ermesinden sonra eski seviyelerine dönmemesi olayına işsizlik histerisi denilmektedir. (Akcan, 2019)

Başka bir ifadeyle Histeri hipotezine göre, ekonomik şoklar iş piyasasındaki sertlikler nedeniyle işsizlik düzeylerinde kalıcı etkiler yaratır. Bu hipoteze göre, bir ekonomik şokun ardından işsizlik oranları artar ve şok etkisi geçtikten sonra bile işsizlik oranı eski seviyesine dönmemektedir. (Özcan, 2012)

Bu hipotez, ekonomilerdeki geçici şokların işsizlik seviyeleri üzerinde kalıcı etkiler yaratabileceği görüşünü ileri sürmektedir. (Çelik & Küçükkale, 2018)

Pandemi, istihdam eksikliğinde önemli bir artışa yol açmıştır. Küresel ekonomik kriz, insan sağlığı yanında ekonomi üzerinde derin etkiler bırakarak iş gücü piyasalarında kalıcı zararlara neden olmuştur. Pandemi sürecinde, organizasyonlar iptal edilmiş, ülkeler

arası seyahat kısıtlamaları getirilmiş ve birçok yerde karantina uygulanmıştır. Alışveriş merkezleri, ibadethaneler, okullar, kafeler, restoranlar, üretim tesisleri ve iş yerleri kapanmış, bu durum işsizlik oranlarının ciddi şekilde artmasına sebep olmuştur. Dünya genelindeki bu ekonomik kriz bazı ülkelerde işsizlik histerisine yol açarken, diğer ülkelerde mevcut histeriyi daha da derinleştirmiştir. (Telli, 2022)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METODOLOJİ

4.1. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Literatür taramasında, Türkiye ve yabancı ülke örneklem gruplarında Phillips Eğrisi ile ilgili araştırmalar Tablo 1 ve Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 1: Türkiye Örneklem Gruplarında Phillips Eğrisi Hakkında Yapılan Çalışmalar

Araştırmacı	Yıl	İstatistiksel Analiz	Sonuçlar
Aşırım (1995)	1968-1994	Regresyon analizi	Kabul edildi
Çetinkaya ve Yavuz (2002)	1987-2001	Hodrick ve Prescott filtresi	Reddedildi
Agenor ve Bayraktar (2003)	1981-2002	Frekans filtresi	Reddedildi
Uysal ve Erdoğan (2003)	1980-2002	Regresyon analizi	Kabul edildi
Domaç (2003)	1990-2002	Regresyon	Reddedildi
Öğünç (2006)	1988-2005	Kalman filtresi	Reddedildi
Yaşar (2008)	1987-2006	EKK	Kabul edildi
Önder (2009)	1987-2004	Çoklu yapısal kırılma	Kabul edildi
Arabacı ve Eryiğit (2012)	1991-2010	Regresyon	Kabul edildi
Mangır ve Erdoğan (2012)	1990-2011	Regresyon	Reddedildi
Bayrak ve Kanca (2013)	1970-2010	Eş bütünleşme testi	Kabul edildi
Özer (2020)	2006-2017	Fourier testi	Kabul edildi
Akiş (2020)	Türkiye, 2005: 01- 2020: 02 (aylık)	VECM Dayalı Granger Nedensellik Testi	Enflasyondan işsizliğe doğru uzun vadeli tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmuştur.

Tablo 1: Türkiye Örneklem Gruplarında Phillips Eğrisi Hakkında Yapılan Çalışmalar
(devamı)

Şengönül ve Tekgün (2021)	26 Bölgesi Türkiye, 2005- 2019 (yıllık)	Panel ARDL	İşsizlik ve enflasyon arasında uzun vadeli bir ilişki yoktur. Kısa vadede enflasyondaki artış işsizlik oranında azalmaya yol açar. Phillips eğrisi analizi kısa vadede geçerli, uzun vadede ise geçersizdir.
Aygün Alıcı (2021)	Türkiye, 2005:01- 2021:04 (aylık)	RALS-EG Eş Bütünleşme Tekniği	Türkiye'de enflasyon oranları ile işsizlik oranları arasında uzun vadeli anlamlı bir ilişki bulunmamıştır; yani Phillips eğrisi geçerli değildir.
Yıldırım & Sarı (2021)	Türkiye, 2005:01 ile 2020:08 (aylık)	Fourier Shin Eş Bütünleşme Testi	Çalışmanın bulguları, enflasyon oranı ile işsizlik oranı arasında uzun vadeli bir ilişkinin olmadığını göstermektedir. Türkiye ekonomisi için Phillips eğrisi hipotezi geçerli değildir.
Yıldız (2021)	Türkiye, 2006:01- 2020:11 (aylık)	Fourier eş bütünleşme analizi	Phillips eğrisi hipotezinin geçerliliği sorgulanmaktadır.

Tablo 2: Yabancı Ülke Örneklem Gruplarında Phillips Eğrisi Hakkında Yapılan Çalışmalar

Yazar	Yıl	Ülke	Ekonometrik Yöntem	Bulgular
Clark ve Laxton (1997)	1972-1996	ABD	Zaman serisi	Kabul edildi
Beaudry ve Doyle (2000)	1980-1999	Kanada	Hodrick Prescott filtreleme	Kabul edildi
Emsen vd. (2003)	1992-2001	Kırgızistan	Regresyon	Kabul edildi
Flaschel ve Krolzig (2003)	1955-2001	ABD	Regresyon	Kabul edildi
Bhattarai (2004)	1970-2002	OECD ülkeleri	Panel	Kabul edildi
Gaiotti (2008)	1988-2005	İtalya	Hausman testi	Kabul edildi
Stimel (2010)	1983-2000	ABD	Regresyon	Kabul edildi
Bhattarai (2016)	1990: 01-2014: 04 (çeyreklik)	OECD Ülkeleri	Panel Veri Analizi	Phillips eğrisi analizi 28 ülkede doğruluğunu korur.
Shaari vd. (2018)	1990-2014 (yıllık)	10 Yüksek Gelirli Ülke	Panel Nedensellik Analizi	İşsizlik ve enflasyon oranları arasında hem uzun hem de kısa vadede çift yönlü nedensellik bulunmuştur.
Sasongko vd. (2019)	2013- 2017 (yıllık)	33 Endonezya İli,	Panel Nedensellik Testi	Enflasyondan işsizliğe doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi mevcuttur.

Enflasyon ile işsizlik ilişkisini inceleyen Phillips eğrisi, yüksek enflasyonun düşük işsizlikle ilişkilendirildiğini, düşük enflasyonun ise yüksek işsizlikle bağlantılı olduğunu göstermektedir. Kısaca söylemek gerekirse, işsizlikle mücadele etmek isteyen bir ülke, enflasyonla karşı karşıya kalabilmektedir. İstatistiksel çalışmalar genellikle bu ilişkiyi doğrulamaktadır. Uysal ve Erdoğan'ın (2003) çalışması ise 1980-1990 döneminde fiyat

artışları ile işsizlik arasında doğrusal bir ilişki bulunmuş, ancak 1990-2002 döneminde bu ilişkinin negatif yönde olduğunu tespit etmiştir.

Bu çalışmada, KEİ ülkeleri (Türkiye, Yunanistan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Arnavutluk, Kuzey Makedonya) ve Belarus arasında işsizlik ve enflasyon ilişkisi incelenmektedir.

Türkiye ile diğer gelişmekte olan ülkeler için Phillips eğrisi ile ilişki, genellikle karmaşık ve çok yönlüdür. KEİ ülkeleri (Türkiye, Yunanistan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Arnavutluk, Kuzey Makedonya) ve Belarus için Phillips eğrisi, gelişmiş ekonomilere kıyasla farklılık gösterebilir. Çalışmada Karadeniz İş birliği Örgütüne üye ülkelerin seçilmesinin nedeni; dinamik nüfus yapıları, orta gelir seviyeleri, dış ticaretteki rolleri, sektörel yapı ve makroekonomik zorluklarının benzerlik göstermeleridir.

Literatür taraması sonuçlarına göre, yabancı ülkeler üzerinde yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular, Phillips Eğrisi'nin geçerliliğini desteklemekte ve işsizlik ve enflasyon arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ancak Türkiye örneğinde yapılan analizlerde, bazı çalışmalarda Phillips Eğrisi'nin geçerli olduğu bulgularına ulaşılırken, diğer bazı çalışmalarda bu geçerliliğin olmadığı sonucuna varılmıştır. Arabacı & Eryiğit (2012) ve Erdil Şahin (2019) çalışmalar Phillips Eğrisi geçerli iken Uğur (2021) ve Kırca & Canbay (2020) gibi çalışmalarda Phillips Eğrisi'nin geçerli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu çalışmada, KEİ ülkeleri (Türkiye, Yunanistan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Arnavutluk, Kuzey Makedonya) ve Belarus için 2005-2022 dönemi yıllık verileri kullanarak PMG_ARDL analizi ile enflasyon ve işsizlik arasındaki ilişkiyi derinlemesine incelemektedir. Bu bağlamda, söz konusu ülkelerde geçerli olan Phillips eğrisi hipotezini test etmek çalışmanın temel amacıdır.

Araştırma, KEİ ülkelerinin ekonomik dinamiklerini ve politikalarını anlamak için değerli bilgiler sunarak bu alandaki literatüre katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Ayrıca, incelediğimiz literatürlerde Phillips Eğrisi'nin hem kısa hem de uzun dönemde geçerli olduğu bir örneğe rastlanmamıştır. Bu da çalışmayı literatürdeki diğer örneklerden ayırtıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

5.1. EKONOMETRİK YÖNTEM, ARAŞTIRMANIN AMACI VE DENEYSEL SONUÇLAR

Araştırma çalışmasında, 2005-2022 yılları arasında enflasyon ile işsizlik arasındaki ilişki test edilmiştir.

Çalışmanın temel gayesi, KEİ ülkeleri (Türkiye, Yunanistan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Arnavutluk, Kuzey Makedonya) ile Belarus arasında enflasyon ve işsizlik arasındaki ilişkiyi tetkik etmek ve Phillips eğrisi analizinin geçerliliğini test etmektir. Bu çerçevede Analiz edilen bilgiler tabloya yerleştirilmiştir.

Tablo 3: İstatistiksel Araştırmada Kullanılan Bilgiler

Sıra	Açıklama	Yıl	Kaynakça
ENFLASYON	Mal ve hizmetlerin fiyat endeksine dayanmaktadır.	2005-2022	WB
İŞSİZLİK	İşsizlik oranı, işsizlerin toplam işgücüne oranlanmasıyla hesaplanmaktadır.	2005-2022	TÜİK ¹

Ekonometrik model;

$$\text{Enflasyon}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \left(\frac{1}{\text{İşsizlik}_{it}} \right) + \varepsilon_{it}$$

- (Enflasyon) = Bağımlı değişken, enflasyon oranı
- (β_0) = Sabit Terim
- (β_1) = İşsizlik oranının tersi katsayısı (katsayıların tahmini için kullanılacaktır)

¹ TÜİK' in işsizlik verilerinin güvenilirliği konusunda şüpheler bulunmaktadır, zira işsizlik oranı serisi uyumlu gözükmemektedir.

- $(1/\text{işsizlik})$ = Bağımsız değişken, işsizlik oranının çarpmaya göre tersi
- (ε) = Hata Terimi (modelin açıklayamadığı değişkenlerin etkisi)

İşsizlik verileri, mevsimsel dalgalanmaların etkisini ortadan kaldırmak amacıyla mevsimsellikten arındırılmış ve analizlerde bu düzeltilmiş veriler kullanılmıştır.

5.1.1. Veri Seti ve Yöntem

Araştırmada, 2005-2022 döneminde Türkiye İstatistik Kurumu ve Dünya Bankası verileri kullanılarak KEİ ülkeleri (Türkiye, Yunanistan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Arnavutluk, Kuzey Makedonya) ve Belarus için PMG_ARDL testi yapılmıştır. Bu ülkelerin analize alınmasının temel nedeni, dinamik nüfus yapıları, orta gelir seviyeleri, dış ticaret rolleri, sektörel yapılar ve makroekonomik zorluklarının benzerlik göstermesidir.

2005-2022 döneminin analiz edilmesinin temel nedeni: Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) üyesi ülkelerinin enflasyon oranlarının Türkiye'ye kıyasla genellikle daha düşük ve istikrarlı olmasıdır; Ancak, 2021-2022 yıllarında, KEİ ülkeleri (Türkiye, Yunanistan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Arnavutluk, Kuzey Makedonya) ve Belarus arasında enflasyon oranlarında belirgin artışlar gözlenmiştir.

KEİ ülkelerinde enflasyon ve işsizlik oranları tarih boyunca dalgalanmalar göstermiştir. 1990'larda, Sovyetler Birliği'nin çöküşü sonrasında bu ülkelerde yüksek enflasyon ve ekonomik dengesizlikler yaşanmıştır. 2000'li yıllarda, pazar ekonomisine geçiş, mali ve para politikası reformları, özelleştirme ve yatırım reformları gibi önemli ekonomik adımlar atılmış ve bu reformlar enflasyonu kontrol altına almıştır. Bu süreç, Arnavutluk, Bulgaristan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya, Türkiye ve Yunanistan gibi ülkelerde önemli etkiler yaratmıştır. Ancak, 2008 Küresel Mali Krizi enflasyonu yeniden yükseltmiştir. 2010'larda, enflasyon büyük ölçüde düşmüş, ancak tarım ve enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar istikrarı etkilemiştir. 2020'lerde ise COVID-19 pandemisi, enflasyon ve fiyat artışları üzerinde belirgin etkiler yaratmıştır.

1990'larda yüksek işsizlik oranları yaygın olarak görülmüş, ancak 2000'lerde ekonomik büyüme ve reformlar sayesinde işsizlik oranları düşmüştür. 2010'larda, küresel

krizin etkileri işsizlik oranlarını artırmış, 2020'lerde ise COVID-19 pandemisi işsizlik oranlarını yeniden yükseltmiş, bazı sektörlerde ise kısmi bir iyileşme başlamıştır.

Tablo 4: Tanımlayıcı İstatistikler

	İŞSİZLİK	ENFLASYON
Ortalama	2.292542	0.087018
Medyan	2.301723	0.051900
Maksimum Değer	3.575261	1.686200
Minimum Değer	0.979812	-0.017400
Standart Sapma	0.529671	0.146098
Çarpıklık	-0.324606	6.014975
Basıklık	2.683242	54.56964
Jarque-Bera	6.696599 (0.035144)	35986.56 (0.000000)
Gözlem Sayısı	308	308

- Genel değerler: İşsizlik değişkeninin ortalama değeri 2.292542 olarak bulunmuştur. En yüksek işsizlik değeri 3.575261 iken en düşük değeri 0.979812'dir. Bu, işsizlik oranının değişkenlik gösterdiğini göstermektedir.
- Enflasyon değişkeninin ortalama değeri 0.087018'dir. En yüksek enflasyon değeri 1.686200 iken en düşük değeri -0.017400'dir. Negatif bir enflasyon değeri normal görülme de, bu veri setinde yer alabilmektedir. İşsizlik değişkeninin ortalama değeri 2.29 iken, enflasyon değişkeninin ortalama değeri 0.08'dir. Verilere göre işsizlik oranının ortalama olarak daha yüksek olduğu ve enflasyonun ortalama olarak daha düşük olduğu görülmektedir.
- Standart sapma: İşsizlik değişkeninin standart sapması (0.53) enflasyon değişkeninin standart sapmasından (0.14) daha yüksektir. Bu, işsizlik verilerinin daha fazla dalgalanma gösterdiğini, enflasyon verilerinin ise tutarlı olduğunu gösterir.
- En küçük ve en büyük değerler: Enflasyon değişkeninin minimum değeri -0.017 iken maksimum değeri 1.686'dır. İşsizlik değişkeninin minimum değeri 0.979

iken maksimum değeri 3.575'tir. Bu, her iki değişkenin de farklı değer aralıklarında olduğunu vurgular.

- Asimetriklik ve tepe noktasına yakınlık: İşsizlik ölçütünün asimetri ve tepeye yakınlık değerleri sırasıyla -0.325 ve 2.683 olarak hesaplanmıştır. Enflasyon ölçütünün asimetri ve tepeye yakınlık değerleri ise 6.015 ve 54.570'tir. Bu değerler, her iki değişkenin de normal dağılımdan sapma eğiliminde olduğunu gösterir.
- Jarque-Bera test istatistiği: İşsizlik değişkeni için Jarque-Bera istatistiği 6.696599 iken, enflasyon değişkeni için bu değer 35986.56'dır. Bu istatistikler, her iki değişkenin de normal dağılıma uymadığını gösterir.
- Olasılık değerleri: Değişkenlere ait olasılık değerlerine bakıldığında, %5 anlamlılık düzeyinde normal dağılıma sahip oldukları görülmektedir. Gözlem sayısı iki değişken için de 308'dir.

5.1.2. Yatay Kesit Bağımlılığı Testleri

Çapraz kesit bağımsızlık testleri, panel veri modelinde önemli bir rol oynar. Bu testler, farklı kesitler arasındaki gözlemler arasında bağımsızlık varsayımını kontrol etmek için kullanılır.

Panel veri modellerinde, aynı kesit içindeki gözlemler arasında bağımsızlık varsayımı genellikle karşılanırken, farklı kesitler arasındaki gözlemler arasında bağımsızlık varsayımı karşılanmayabilir.

Aşağıdaki tabloda, işsizlik ve enflasyon değişkenleri için yatay kesit bağımlılığı testlerinin sonuçları sunulmuştur. İşsizlik ve enflasyon için de LM_BP, LM_P, LM_BC ve CD_P test istatistik değerleri ve ilgili p-değerleri verilmiştir.

Seriler arasındaki yatay kesit bağımlılığının analizi, çalışmanın sonuçlarını önemli ölçüde etkiler. Yatay kesit bağımlılıklarının dikkate alınmaması, birim kök, eş bütünleşme ve nedensellik testlerinin sonuçlarını bozabilir ve bu da analizlerin sapmasına ve tutarsız hale gelmesine yol açabilir. Çeşitli testler yatay kesit bağımlılığını tespit etmek için kullanılabilir; ancak bu çalışmada, veri setinin özelliklerine uygun olarak Pesaran (2004) CD testi tercih edilmiştir.

Tablo 5: Yatay Kesit Bağımlılığı Test İstatistik Değeri

Değişkenler	LM _{BP}	LM _P	LM _{BC}	CD _P
İşsizlik	153.03 (0.0000)	4.6 (0.0000)	4.25 (0.0000)	4.98 (0.0000)
Enflasyon	378.79 (0.0000)	21.33 (0.0000)	21 (0.0000)	13.1 (0.0000)

Önermeler aşağıda belirtildiği gibi ifade edilmiştir:

- H0: Yatay Kesit Bağımlılığı Bulunmamaktadır.
- H1: Yatay Kesit Bağımlılığı Bulunmaktadır.

Tablodaki sonuca göre; tüm p değerleri (0.0000) olarak verilmiş, bu da hepsi için istatistiki olarak %1 düzeyinde anlamlıdır. Yani, bu verilere göre işsizlik ve enflasyon değişkenlerinin alt kategorilerinin her biri için H0 hipotezi geçersizdir ve bu değişkenlerin ilgili alt kategori üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu kabul edilir. Ayrıca bu verilere göre yatay kesit bağımlılığı olduğu kabul edilir ve bu bağımlılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Bir diğer ifadeyle, ülkelerden birinde yaşanan enflasyon ve işsizlik şoku, diğer ülkeleri de etkilemektedir.

5.1.3. Pesaran – CIPS Birim Kök Testleri (Durağanlık Testleri)

Pesaran-CIPS birim kök testleri, panel veri setlerindeki değişkenlerin durağanlık özelliklerini değerlendirmek için yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, işsizlik, enflasyon gibi değişkenlerin düzeylerinde ve birinci farklarında birim kök varlığını değerlendirerek, verilerin durağanlaştırılması ve doğru analizlerin yapılması için kritik bir rol oynarlar. Türkiye ile birlikte diğer 14 ülkenin işsizlik oranı ile enflasyon ilişkilerinin eş bütünleşme ve nedensellik analizleri yapmadan önce değişkenlerin durağanlığını belirlemek ve durağanlık içerip içermediğini tespit etmek amacıyla uygulanmıştır. Aşağıdaki tabloda, işsizlik ve enflasyon değişkenleri için durağanlık sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6: Durağanlık Test Sonuçları

İşsizlik		Enflasyon	
Seviye	1. Fark	Seviye	1. Fark
- 1.132 (≥ 0.1)	- 3.64 (< 0.01)	- 2.479 (< 0.05)	- 10.38 (< 0.01)

İşsizlik:

- Seviye: Birim kök testi istatistiği -1.132'dir. Bu değer ≥ 0.1 olduğu için, işsizlik değişkeni %10 önem seviyesine göre durağan değildir.
- 1. Fark: Birim kök testi istatistiği -3.64'tür ve p-değeri < 0.01 'dir. Bu, işsizlik değişkeninin birinci farkı alındığında %1 önem seviyesine göre durağan olduğunu gösterir.

Enflasyon:

- Seviye: Birim kök testi istatistiği -2.479'dur ve p-değeri < 0.05 'tir. Bu, enflasyon değişkeninin %5 önem seviyesine göre durağan olduğunu gösterir.
- 1. Fark: Birim kök testi istatistiği -10.38'dir ve p-değeri < 0.01 'dir. Bu, enflasyon değişkeninin birinci farkı alındığında %1 önem seviyesine göre durağan olduğunu gösterir.

Sonuç olarak, verilerin durağanlaştırılması için işsizlik ve enflasyon değişkenlerinin birinci farklarının alınmasının uygun olduğu sonucuna varabiliriz.

5.1.4. ARDL Sınır Testi Sonuçları

Yapılan çalışmada işsizlik ile enflasyon arasındaki ilişkiyi incelemek için Phillips eğrisi analizi kapsamında durağanlık testi ve ARDL sınır testlerini kullanmıştır.

Tablo 7: ARDL Sınır Testi Denklemi

Test İstatistiği	Olasılık Değeri
4.248	(0.0403)

Önermeler aşağıda belirtildiği gibi ifade edilmiştir:

- H0: Eş-Bütünleşme Bulunmamaktadır.
- H1: Eş-Bütünleşme Bulunmaktadır.

Verilen tabloda, p-değerinin anlamlılık düzeyinden küçük olması durumunda H0 hipotezi reddedilir ve alternatif hipotez kabul edilir. Bu sonuç, test istatistiğinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu gösterir. Bu durumda, eş-bütünleşme olduğu sonucuna varılmaktadır.

Yukarıdaki tabloda verilen olasılık değeri (0.0403), %5 anlamlılık düzeyinden küçük olduğundan dolayı H0 hipotezi reddedilir. Bu da eş-bütünleşmenin varlığına işaret etmektedir. Dolayısıyla, istatistiksel olarak, eş-bütünleşme olduğu sonucuna varılmaktadır. Değişkenlerin eş-bütünleşik olduğunun belirlenmesinin ardından, dikkat edilmesi gereken bir sonraki adım, bu değişkenlerin kısa ve uzun dönemli tepkilerini araştırmaktır.

Fiyat artışları ile işgücü dışında kalanlar arasındaki uzun vadeli ilişkinin belirlenmesi için 1991 yılında Johansen tarafından eş bütünleşme testi kullanıldı. Johansen yönteminde ilk aşama gecikme uzunluğunun belirlenmesidir. LogL, LR, AIC, FPE, SC, HQ ölçütlerine göre en uygun gecikme uzunluğunun iki olduğu sonucuna varılmıştır. Gecikme uzunluklarına ilişkin ayrıntılı bilgiye çalışmanın ‘Ekler’ bölümünden ulaşılabilir.

5.1.5. Kısa ve Uzun Vadeli Dönem Tahminleri

Parametreler arasındaki kısa ve uzun vadeli öngörüler, sebep-sonuç bağlantısı tekniği ile saptanmıştır. PMG_ARDL yaklaşımına geçmeden önce, model için uygun gecikme uzunluğu belirlenmiş ve gecikme uzunluğu belirlendikten sonra değişkenler arasındaki eş bütünleşme katsayıları tahmin edilmiştir.

Tablo 8: Kısa ve Uzun Dönem Denklemi

Uzun Dönem Denklemi				
Değişken	Katsayı	Standart Hata	t-İstatistiği	Olasılık*
DLNTUNEMP_SA	0.568793	0.084287	6.748296	0

Tablo 8: Kısa ve Uzun Dönem Denklemi (devamı)

Kısa Dönem Denklemi				
COINTEQ01	-0.452347	0.132874	-3.404328	0.0008
D(ENFLASYON(-1))	-0.131428	0.121358	-1.082972	0.2804
D(ENFLASYON(-2))	-0.113811	0.058891	-1.93257	0.055
D(ENFLASYON(-3))	-0.065213	0.084074	-0.775656	0.439
D(DLNTUNEMP_SA)	-0.246031	0.098337	-2.501912	0.0133
D(DLNTUNEMP_SA(-1))	-0.396731	0.159267	-2.490983	0.0137
D(DLNTUNEMP_SA(-2))	-0.336431	0.151697	-2.217787	0.0279
D(DLNTUNEMP_SA(-3))	-0.267175	0.131378	-2.033632	0.0436
C	0.028126	0.012159	2.313273	0.0219

Ortalama Kare Hata	0.03298	Bağımlı Değişkenin Ortalaması	-0.000829
Bağımlı Değişkenin Standart Sapması	0.064202	Regresyonun Standart Hatası	0.043759
Akaike Bilgi Kriteri	-3.139694	Toplam Kare Artıkları	0.319775
Schwarz Kriteri	-1.548488	Log Olabilirlik	588.5351
Hannan-Quinn Kriteri	-2.502464		

Yukarıdaki tabloda açıklayıcı değişkenin (İşsizlik) ile bağımlı değişken (Enflasyon) arasındaki uzun ve kısa dönem etkileri tahmin edilmiştir. Bu analiz sonucunda, uzun dönem tahminlerin olasılık değerinin %1 anlamlılık düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Uzun dönem tahmin sonuçlarına göre, açıklayıcı değişken ile bağımlı değişken arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koyacak şekilde, değişkenin pozitif ve anlamlı katsayı değeri bulunmuştur. Bu durum, işsizlik oranının düşüşüyle enflasyonun arttığını ve işsizlik oranının artmasıyla enflasyonun azaldığını göstermektedir. Bu analiz, işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişkinin bir tür "değiş tokuş" olduğunu doğrulamaktadır. Yani, işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişki, ekonomik değişkenler arasındaki tipik bir takas sürecini yansıtmaktadır. Bu bulgular, açıklayıcı değişkenin ile bağımlı değişken arasındaki negatif

ilişkiyi gösteren ekonomik bir model olan Phillips eğrisinin geçerliliğini desteklemektedir. Sonuç olarak, analizimiz işsizlik ve enflasyon arasındaki bu kritik ekonomik ilişkiyi anlamamıza yardımcı olmaktadır, bu da ekonomik politika yapıcılarına ve karar alıcılara önemli bir bilgi sağlamaktadır.

- Kointegrasyon katsayısı genellikle -1 ile 1 arasında değer alır; negatif veya pozitif olabilir, bu durum değişkenler arasındaki uzun vadeli ilişkiyi belirlemede kullanılır.
- Katsayı negatifse, değişkenler arasında ters yönlü bir uzun vadeli ilişki olduğunu ifade eder.
- Katsayı pozitifse, değişkenler arasında aynı yönlü bir uzun vadeli ilişki olduğunu ifade eder.

Katsayının mutlak değeri 1'e yakın olduğunda, değişkenler arasındaki uzun vadeli ilişkinin güçlü olduğu belirli bir zaman serisi analizinde genel bir kuraldır.

Kısa dönem tahmin sonuçları tablosu incelendiğinde, değişkenler arasındaki ilişkilerin geçici etkileri gözlemlenmiştir:

Hata Düzeltme Katsayısı (CointEq01): -0,452347 olan bu katsayı, iki veya daha fazla değişken arasında uzun dönemde denge ilişkisini ifade eder. Negatif bir değer, değişkenler arasında ters bir ilişki olduğunu göstermez; bunun yerine, seriler arasında bir denge veya uzun vadeli ilişki olduğunu belirtir. Bu katsayının sıfırdan küçük olması, değişkenlerin dengede olduğunu gösterir.

Standart Hata: 0,132874 olan standart hata, hata düzeltme katsayısının tahmin doğruluğunu ölçer. Daha düşük bir standart hata, tahminin daha güvenilir olduğunu gösterir.

t-istatistiği: -3.404328 olan t-istatistiği, hata düzeltme katsayısının sıfırdan farklı olup olmadığını belirler. Bu durumda, -3.404328 olan t-istatistiği, hata düzeltme katsayısının sıfırdan farklı olduğunu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu gösterir.

P-değeri 0.0008 olan hata düzeltme katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olduğunu belirler. Bu durumda, p-değeri %5'ten küçük olduğundan hata düzeltme katsayısının değişkenler arasındaki uzun vadeli ilişki için istatistiksel olarak güvenilir olduğu görülür.

Bu verilere göre, hata düzeltme katsayısının negatif ve sıfırdan küçük olduğu, olasılık değerinin ise %5'ten küçük olduğu görülmektedir. Bu durum, hata düzeltme katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ve değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu da seriler arasındaki uzun vadeli denge ilişkisinin, belirli bir hızda hataların düzeltildiği bir dengeye işaret ettiğini gösterir.

D(ENFLASYON(-1)), D(ENFLASYON(-2)), D(ENFLASYON(-3)) ve D(İŞSİZLİK), D(İŞSİZLİK(-1)), D(İŞSİZLİK(-2)), D(İŞSİZLİK(-3)) değişkenleri için tahmin edilen katsayılar belirli bir zaman aralığında önceki dönemlerdeki değişimlerin etkisini temsil eder. Bu katsayıların bazıları istatistiksel olarak anlamlıdır (p-değeri 0.05'ten küçük), ancak bazıları değildir.

Model uygunluk ölçütleri, modelin uygunluğunu değerlendirmek için kullanılır. Akaike bilgi kriteri (AIC), Schwarz bilgi kriteri (SC) ve Hannan-Quinn kriteri, modelin kalitesini değerlendirmede kullanılan yaygın ölçütlerdir. Verilen bilgilere göre, modelin Akaike bilgi kriteri (AIC), Schwarz bilgi kriteri (SC) ve Hannan-Quinn kriteri sırasıyla -3.139694, -1.548488 ve -2.502464 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlerin düşük olması, modelin uygunluğunun kabul edilebilir olduğunu göstermektedir (Farooqi, 2022)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Enflasyon ve işsizlik, Türkiye dâhil dünya genelinde önemli ekonomik gerçeklerdir. Bu konu, ekonomik krizlerle birlikte daha da belirgin hale gelmiştir. 1958'de A. W. Phillips, İngiltere'deki nominal ücretler ile işsizlik seviyesi arasındaki bağı inceleyerek "Phillips Eğrisi"ni literatüre kazandırmıştır. Bu eğri, ücretlerin işsizlik seviyesiyle ters yönlü bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Paul A. Samuelson ve Robert Solow daha sonra, Phillips teorisindeki değişkenleri güncelleyerek enflasyonu ve işsizlik oranını yeniden tanımlamışlardır. Friedman ve Phelps, Phillips teorisinin kısa dönemde geçerliliğine vurgu yaparak, uzun vadeli perspektifte geçerli olmadığını savunmuşlardır (Buyrukoğlu & Mercan, 2022)

1970'lerin stagflasyon süreci, ekonomistleri Phillips eğrisi bağlamında üç ayrı teori geliştirmeye sevk etti. İlk teori adaptif (uyarlayıcı) beklentiler hipotezi olarak adlandırılan ve Friedman ile Phelps tarafından ortaya atılan bir kavramdır. Bu teori, kısa dönemde fiyat artışları ile istihdam eksikliği arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu öne sürerken, uzun dönemde bu ilişkinin sürdürülebilir olmadığını iddia etmektedir. İkinci teori ise Lucas tarafından rasyonel beklentiler çerçevesinde geliştirilen Phillips eğrisidir. Bu teori, bireylerin doğru öngörüler yapabileceğini ve piyasadaki değişikliklere uyum sağlayabileceğini varsayar, enflasyon ile işsizlik arasındaki ilişkiyi açıklar. Üçüncü ve son teori ise Yeni Keynesyenler tarafından geliştirilen Yeni Keynesyen Phillips eğrisi ve NAIRU (Doğal İşsizlik Oranı) hipotezidir. NAIRU, enflasyonu hızlandırmayan işsizlik olarak tanımlanır ve cari işsizlik oranının altında olduğunda enflasyonun düşme eğiliminde olduğunu gösterir. (Gül, Kamacı, & Konya, 2014)

Günümüzde yapılan çalışmalar, işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişkinin karmaşıklığını ortaya koymaktadır. Bazı çalışmalar Phillips eğrisini doğrularken, diğerleri pozitif bir ilişki veya anlamsız sonuçlar elde etmiştir. Arabacı & Eryiğit (2012) ve Erdil Şahin (2019) gibi bazı çalışmalar Phillips Eğrisini doğrularken, Uğur (2021) ve Kırca & Canbay (2020) gibi çalışmalarda Phillips Eğrisi'nin geçerli olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu farklılıklar, kullanılan zaman periyotları, incelenen ülkeler ve ekonometrik yöntemlerdeki çeşitlilikten kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada, KEİ ülkeleri (Türkiye, Yunanistan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Arnavutluk, Kuzey Makedonya) ve Belarus 'un 2005-2022 dönemini kapsayan enflasyon ve işsizlik ilişkisini PMG_ ARDL analiziyle incelenmiştir.

PMG_ARDL analizi, bağımsız değişkenin bağlı değişkene olan uzun ve kısa vadeli etkilerini değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Verilere göre, işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişkiyi inceleyen modelde uzun ve kısa dönem tahmin sonuçlarına bakılmıştır. Uzun dönem tahmin sonuçlarına göre değişkenin katsayı değerinin pozitif ve anlamlı çıkması, işsizlik ile enflasyon oranı arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu doğrulamaktadır. İşsizlik oranının düşmesiyle enflasyonun arttığı, işsizlik oranının artmasıyla ise enflasyonun azaldığı gözlemlenmiştir. Bu bulgular, işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişkinin ekonomik değişkenler arasında tipik bir takas sürecini yansıttığını doğrulamaktadır. Ayrıca, uzun dönem tahmin sonuçlarında istihdam eksikliği ile fiyat artışları arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu gösteren Phillips eğrisi, modelinin geçerliliğini desteklemektedir. Kısa dönem tahmin sonuçları incelendiğinde, hata düzeltme katsayısının negatif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür, bu da değişkenler arasında uzun vadeli bir ilişkinin var olduğunu göstermektedir.

Bu analiz, KEİ ülkeleri (Türkiye, Yunanistan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Arnavutluk, Kuzey Makedonya) ve Belarus arasında enflasyon ile işsizlik ilişkisini incelediğinde, uzun dönem tahmin sonuçları işsizlik ile enflasyon oranı arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bulgular, işsizlik oranının düşmesiyle enflasyonun arttığı, işsizlik oranının artmasıyla ise enflasyonun azaldığı yönünde bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır. Bu, ekonomik teoride sıkça tartışılan Phillips eğrisi hipotezini destekler. Phillips eğrisine göre, işsizlik oranındaki düşüşler talep artışına ve enflasyonun yükselmesine neden olurken, işsizlik oranındaki artışlar talep azalışına ve enflasyonun düşmesine yol açmaktadır.

Elde edilen sonuçların istatistiksel olarak anlamlı olması, modelin öngördüğü ilişkinin rastlantısal olmadığını ve gerçekten var olduğunu göstermektedir. Bu da işsizlik ile enflasyon arasındaki uzun vadeli ilişkinin güvenilir olduğunu ve ekonomik politika yapımcıları için önemli bir rehber olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, KEİ ülkeleri (Türkiye, Yunanistan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Arnavutluk, Kuzey Makedonya) ve Belarus arasındaki enflasyon ve işsizlik ilişkisini inceleyen modelde, kısa

ve uzun dönem tahmin sonuçlarına göre, enflasyon ve işsizlik arasında ters yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edildi.

KAYNAKLAR

- Abdou, M. M. (2016). *Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Nijer İçin Zaman Serisi Analizi (1971-2014)*. Konya, Selçuk Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Akcan, A. T. (2019). Türkiye’de Gençlerin İşsizlik Histerisi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 34.
- Akın, F. (2017). Ekonomilerin En Önemli Problemi Olan İşsizlik Neden Çözülemiyor. *İş ve Hayat Dergisi*, 4(7), 82-99.
- Akiş, E. (2020). Türkiye’de Enflasyon ile İşsizlik Arasındaki İlişki (2005 – 2020). *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 403.
- Akkuş, E. (2012). *Phillips Eğrisi: Enflasyon-İşsizlik Değiş-Tokuşu Teorik bir İnceleme*. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası. 99-151.
- Aklan, N. A., & Nargeleçekenler, M. (2008). Taylor Kuralı: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63-2.
- Akyazı, H., & Ekinci, A. (2009). Türkiye’de 2000 Sonrası Uygulanan Para Politikası Stratejilerinin Makroekonomik Performanslarının Değerlendirilmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(1).
- Altay, B., Tuğcu, C. T., & Topçu, M. (2011). İşsizlik ve Enflasyon Oranları Arasındaki Nedensellik İlişkisi: G8 Ülkeleri Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13(2), 5.
- Altunöz, U. (2013). Türkiye’de Enflasyon, Büyüme ve Finansal Derinleşme İlişkisinin Ampirik Analizi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 177.
- Aral, N. (2016). *Türkiye’de İşsizliğin Mekansal Analizi*. Bursa, Uludağ Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Ataman, B. C. (1998). İşsizlik Sorununa Yeni Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 53(1), 59-72.
- Aydın, N. (2012). *Türkiyede İşsizlik Olgusu ve Çözümüne İlişkin Politikaların Etkinliği*. İstanbul, İstanbul Üniversitesi. Doktora Tezi.

- Bekiroğlu, C. (2010). *Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi*. İstanbul, Kadir Has Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Bilman, A. S. (2008). *Phillips Eğrisi’nin Politika Önerisi ve Asimetrik Etkiler: Türkiye Örneği*. İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Birinci, Y. (2011). Enflasyon, Para Politikası ve Stratejileri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 47(1-4).
- Bozdağlıoğlu, E. U. (2008). Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*(20), 60.
- Boztepe, Y. (2007). *Türkiye’de İşsizlik Kavramı ve İşsizliğin Ortadan Kaldırılması İle İlgili bir Model Oluşturulması*. İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Buyrukoğlu, A., & Mercan, Ş. (2022). Enflasyon ve İşsizlik Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Ampirik Bir Araştırma. *Fiscaeconomia*, 6(3), 1509-1524.
- Büyükakın, T. (2002). *Enflasyon Teorileri ve Türkiye’de 1980 Sonrası Enflasyon*. İstanbul, İstanbul Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Büyükakın, T. (2008). Phillips Eğrisi: Yarım Yüzyıldır Bitmeyen Tartışma. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*(39), 134-135.
- Cinel, E. A. (2021). Türkiye'nin Kronik Sorunu İşsizlik ve İşsizliğe Yönelik Çözüm Yolları. *Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Teori ve Araştırmalar* (Cilt 1, s. 233).
- Çalış, G. (2022). *Türkiye’de İşsizliğin Makroekonomik Belirleyicileri*. Denizli, Pamukkale Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Çamlıca, F. (Ocak 2010). Yeni Keneyesen Bir Bakış Açısıyla Türkiye’nin Enflasyon Dinamikleri Yönünden Yapısal Analizi. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.
- Çelik, C., & Küçükale, Y. (2018). İşgücü Piyasasına Yönelik Histeri Etkisi: Ratchet Modeli İle Türkiye Örneği. *UIİİD-IJEAS*(21-40), 22.
- Çetin, M. Ö. (2016). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCBM) Para Politikası Uygulamalarının Gelişimi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(14), 97.

- Çetin, Ö. (2016). Teknoloji Transferinin İşsizlik Üzerine Etkileri: Türkiye Örneği. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(13), 159.
- Dikilitaş, S. (2019). *Başlıca Enflasyon Kuramları Bağlamında Türkiye Ekonomisinde Enflasyonist Sürecin İncelenmesi (1980 sonrası dönem)*. Kastamonu, Kastamonu Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Doğdu, A. (2023). Türkiye’de Enflasyon Hedeflemesi ve Genişletilmiş Taylor Kuralının 2008-2023 Yılları Arasında Geçerliliğinin Test Edilmesi. *Toplum, Ekonomi Ve Yönetim Dergisi*, 4, 7-8.
- Durmuş, H. (2018). Türkiye’de Enflasyon Hedeflemesi: Örtük Enflasyon ve Açık Enflasyon Dönemleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(11).
- E Gül, a. K. (2014). Enflasyon ve İşsizlik Arasındaki Nedensellik İlişkisinin Test Edilmesi: Panel Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi. *International Conference on Eurasian Economies*, (s. 1-6).
- Erçel, G. (1996). *Türkiye’de Para Politikası Uygulamaları ve Etkileri*. Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- Farooqi, A. M. (2022). *Doğrudan Yabancı Yatırımların Ekonomik Büyümeye Etkisi: Afganistan Örneği*. Bursa, Bursa Uludağ Üniversitesi. Yüksek Lisans Dersi.
- Göktürk, G. M. (2015). *Teknolojinin İşsizlik ve İstihdam Üzerine Etkileri: Türkiye Örneği*. Nevşehir, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Gül, E., Kamacı, A., & Konya, S. (2014). *Enflasyon ile İşsizlik Arasındaki Nedensellik İlişkisinin Test Edilmesi: Panel Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi*. International Conference on Eurasian Economies.
- Gümüş, B. (2018). *Türkiye’de İşsizlikle Mücadele Politikalarında Umem (Beceri’10): Konya, Ankara, Kayseri, Karaman, Aksaray, Denizli Örneği*. Konya, Necmettin Erbakan Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Gürçağan, Ü. (1998). *Avrupa Birliği’nde Genç İşsizliği ve Genç İşsizliğine Yönelik İstihdam Politikaları*. İstanbul, İstanbul Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

Höbel, Z., & Ergen, Z. (2021). İşsizlikle Mücadelede İstihdam Politikaları ve Pandemi Döneminde Uygulanan Reaktif Politikalar. *Uluslararası Akademik Fikir Araştırma Dergisi*(27), 5.

İslatince, H. (2002). Doğal İşsizlik Oranı Kavramına Yönelik Tartışmalar ve Politika Önerileri. *Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 76.

Kafkas, E. T. (2014). *Avrupa Birliği İşsizlikle Mücadele Stratejisi Işığında Türkiye İçin İşsizlik Sorununda Yeni Bir Paradigma: Çalışma Kredisi*. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Yurtdışı İşçi Hizmetleri Uzmanlık.

Kanca, C. O. (2012). Türkiye’de İşsizlik ve İktisadi Büyüme Arasındaki Nedenselliğin Ampirik Bir Analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 3.

Karabıyık, İ. (2009). Türkiye’de İşsizliği Doğuran Nedenler ve İşsizliğin Yapısı. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.1, S.2,.

Kızıl, B. C. (2019). *Yeni Keynesyen Hibrit (Melez) Phillips eğrisi: Türkiye örneği*. Denizli, Pamukkale Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

Koçak, S., Karıuş, Ç., & Çil, D. (2022). Enflasyon, Enflasyon Oynaklığı ve Vergi Gelirleri Arasındaki Dinamik İlişkiler: Türkiye Örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 210.

Koşaroğlu, Ş. M. (2019). *OECD Ülkelerinde Yeni Keynesyen Phillips Eğrisinin Kısa-Uzun Dönemli Analizi ve İşsizlik Histerisi*. Sivas, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi. Doktora Tezi.

Kurnaz, Ö. (2019). *Türkiye’de Enflasyon ve Büyüme İlişkisi 1987-2006 Dönemi*. Aydın, Adnan Menderes Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

Kurt, Ş. (2005). *İşsizliğin Sosyo-Ekonomik Analizi: Sosyal Açıdan Türkiye Örneği*. İstanbul, İstanbul Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

Küpeli, Ö. (2014). *Pasif İşgücü Politikaları Uygulanan Kişilerin Aktif İşgücü Politikaları Yolu İle İstihdama Yönlendirilmesi: Seçilmiş Ülke Örnekleri*. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.

Neşe, A. (2016). *Türkiye’de İşsizliğin Mekânsal Analizi*. Bursa, Uludağ Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

- Öksüzler, H. S. (2019). *Türkiye’de Enflasyon, İşsizlik ve Dış Ticaret İlişkisi: 2014-2019*. Gaziantep, Hasan Kalyoncu Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Özcan, B. (2012). İşsizlik Histerisi Hipotezi OECD Ülkeleri İçin Geçerli mi? Yapısal Kırımlı Birim Kök Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(40), 97.
- Öztürk, Y. (2021). Cumhuriyetten Günümüze Enflasyon ve İşsizlik. *Ekonomik Siyasal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 5-7.
- Phillips, A. W. (1958). The Relation Between Unemployment and The Rate of Change of Money wage Rates in The United Kingdom, 1861-1957. *Economica*, 25(100), 283-299.
- Süslü, B., & Balmumcu, Ö. (2017). Para Politikası Açısından Türkiye’de 2001 ve 2008 Kriz Deneyimleri. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 54(626), 13-15.
- Şahin, B. E., & Sevimli, Y. (2013). Aktif İstihdam Politikaları Kapsamında Uygulanan İşgücü Yetiştirme Kursları ve İşkur’un Önemi. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 4.
- Tabar, Ç., & Çetin, I. K. (2016). Türkiye Ekonomisi Özelinde Phillips Eğrisi Analizi. *Journal of Life Economics*, 3(4), 81.
- Telli, Y. (2022). Türkiye’de İşsizlik Histerisi Üzerine Bir Araştırma (2005-2022). *Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(1), 217.
- Temurlenk, M. S., & Başar, S. (2012). Türkiye İçin Enflasyonu Hızlandırmayan İşsizlik Oranı (NAIRU) Tahmini. 27(1), 72.
- Tomanbay, M. (2017). John Maynard Keynes’ in Yaşamı ve İktisadi Düşüncesinin Gelişimi. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 7-16.
- Tunalı, H. N. (2017). *Türkiye’de Ekonomik Büyüme ve İşsizlik İlişkisi*. Bursa, Uludağ Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Tunca, Z. (2001). *Enflasyonun Genel Nedenleri ve Türkiye’de 1980-1999 Dönemi Analizi*. İstanbul, İstanbul Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Turhan, S. E. (2007). *Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği*. Kahramanmaraş , Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

Uzun, M. E. (2021). *Enflasyon İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Analizi: Türkiye Örneği*. İstanbul, İstanbul Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

Yanbaşı, E. (2014). *Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi*. Aydın, Adnan Menderes Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

Yiğit, Ö., & Gökçe, A. (2012). Türkiye Ekonomisi İçin Nairu Tahmini. *Ekonomik Yaklaşım*, 23(83), 70.

Zengin, G. (2016). *Enflasyon ve İşsizlikle Mücadele Yöntemleri ve Çözüm Önerileri: Türkiye Örneği*. Gaziantep, Gaziantep Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

Zengin, Ş. (2000). *Türkiye’de İşsizlik Sigortasının Uygulanması*. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

(https://turkey.mfa.gov.by/tr/ticaret_ve_ekonomi_servisi/belarus_ekonomisi/dis_ticaret/)

Erişim tarihi: 01/10/2023

EKLER

EK 1: Gecikme Uzunluğu Seçimi

VAR Lag Order Selection Criteria

Endogenous variables: ENFLASYON LNTUNEMP_SA

Exogenous variables: C

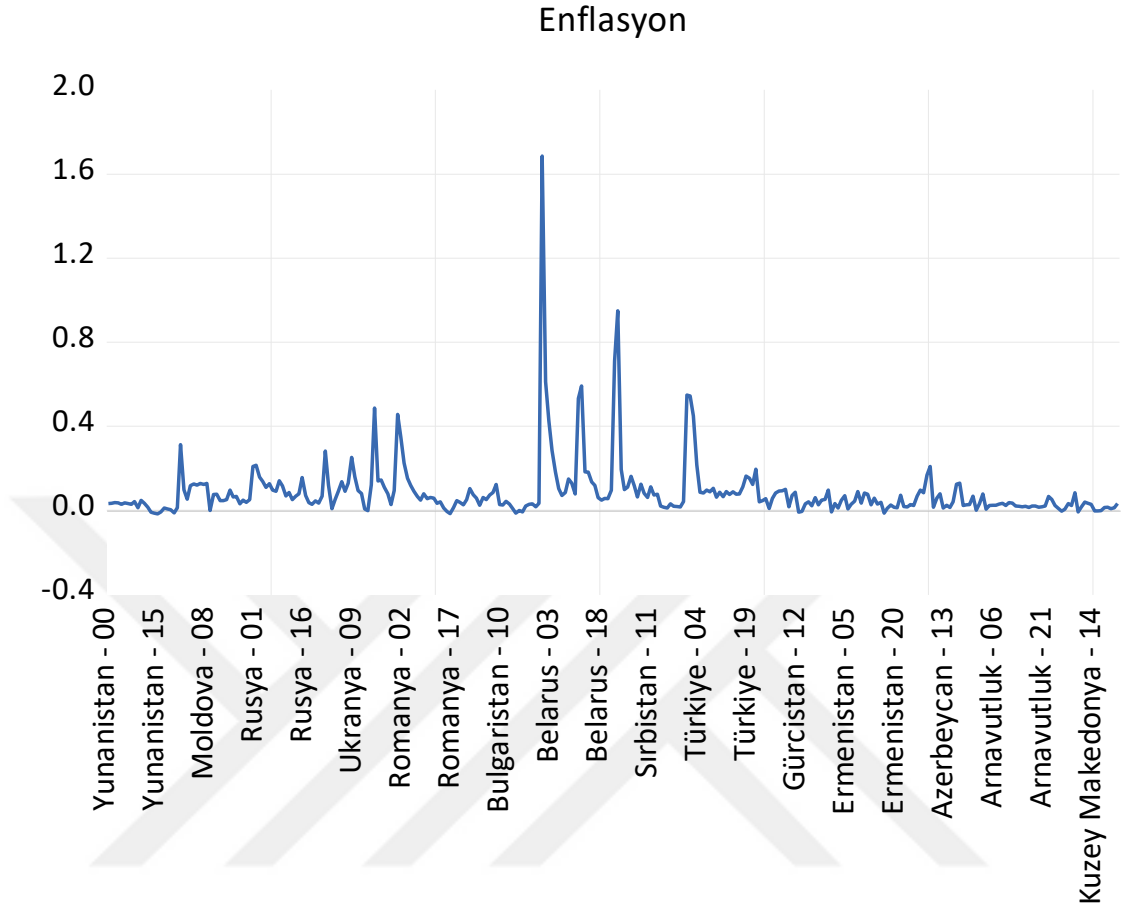
Date: 12/28/23 Time: 23:14

Sample: 2000 2021

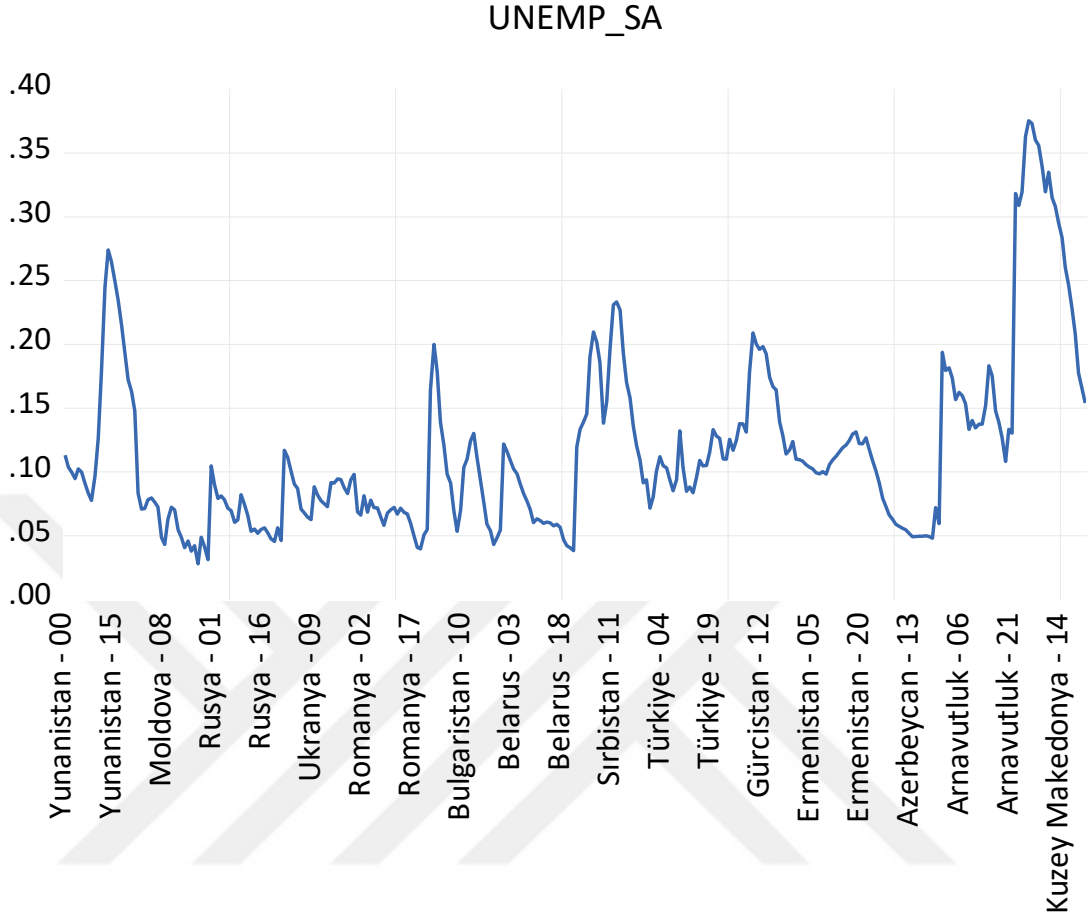
Included observations: 266

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	117.2149	NA	0.001442	-0.866277	-0.839334	-0.85545
1	557.9618	871.5523	5.40e-05	-4.150089	-4.069258*	-4.117616*
2	563.3629	10.59917*	5.35e-05*	-4.160623*	-4.025906	-4.1065
3	566.4114	5.936575	5.39e-05	-4.153469	-3.964864	-4.0777

EK 2: Enflasyon Değişkeninin Zaman Yolu Grafiği

EK 3: İşsizlik Değişkeninin Zaman Yolu Grafiği

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Nurtaç HACİFAZLIOĞLU			
Doğum Yeri:				
Doğum Tarihi:				
Medeni Durumu:				
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim				
Ortaöğretim				
Lise	Arhavi Hüseyin Gürkan Lisesi		Arhavi	2006
Lisans	Marmara Üniversitesi	Maliye	İstanbul	2011
Yüksek Lisans				
İş Deneyimi:				
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:				
e-posta:				
Yayınlarımlarım:				